

de TALEN

Jaargang 125

Nr. 10 - december 2009

*125 Jaar toonaangevend tijdschrift
in talen en vertalen*

ALGEMEEN

- 291 **Uit de Pers**
320 **Boeken**

FRANS

- 292 **L'écrivain voyageur Gilles Lapouge**
Vertaling Frans-Nederlands
296 **Onder een gloeilamp ziet alles er beter uit**
Vertaling Nederlands-Frans
298 **Variétés**

DUITS

- 299 **Krähen bauen sich Werkzeug selbst**
Vertaling Duits-Nederlands
302 **Knut als symbool**
Vertaling Nederlands-Duits
304 **Richtig oder falsch**

SPAANS

- 306 **Akkoord over veiliger sociaal netwerken**
Vertaling Nederlands-Spaans met commentaar en beoordeling
310 **Fragment uit 'La Mano de Fátima'**
Vertaling Spaans-Nederlands met alternatieven en commentaar
311 **SNEVT-examen juni 2009**

ENGELS

- 313 **Walter Cronkite**
Vertaling Engels-Nederlands
317 **Farmers and biodiversity**
Vertaling Nederlands-Engels
319 **Vertaalwedstrijd 2009 - Opgave**

*Alle betrokkenen bij
het maken van DE TALEN
wensen u een fijne kerst.
Voor 2010 veel tact en souplesse.*

COLOFON

Redactie:

Algemeen: drs. M. Lemmens, Kalverhof 57, 6241 CZ Bunde;
drs. H. Stam, George Marshallstraat 14, 6836 KW Arnhem.

Frans: drs. Hetty van der Huizen, dr. Melchiorlaan 8,
1901 KE Castricum.

Duits: dr. J. van Megen, Van Stiphoutstraat 1,
6561 EX Groesbeek.

Spaans: drs. Marga C.A. Greuter, Geleenstraat 57,
1078 LD Amsterdam.

Engels: drs. Jan Klerkx, Duitse Poort 62-E,
6221 HJ Maastricht.

Aan dit nummer werkten mee:

Frans: Agnès Vincenot

Spaans: Lidia Yáñez Barrientos, Chile

Engels: dhr A.F. Parr MA, drs. M. de Ruyter, dr. L van Noppen

Uitgever:

Tandem Felix, Nijmegen

Inzending van opgaven:

Abonnees die schriftelijk werk ter beoordeling inzenden,
dienen zich te houden aan de volgende regels:

1. Het werk moet voor de datum, genoemd aan het slot van de opgave, in het bezit zijn van de betrokken redacteur.
2. Op het in te zenden werk worden bovenaan naam, adres en pseudoniem vermeld; het pseudoniem moet op eventuele volgende bladzijden herhaald worden.
3. Eventuele vragen of opmerkingen worden geschreven op een apart vel, waarop ook naam en pseudoniem worden vermeld.
4. Het werk moet getikt of duidelijk geschreven worden op papier van A4 formaat, waarbij een marge van 3 cm moet worden aangehouden.

5. Wanneer voor speciale gevallen een persoonlijk antwoord gewenst wordt, sluit men een geadresseerde en gefrankeerde enveloppe in.

6. Het ingezonden werk wordt niet teruggestuurd.

Abonnementen:

De Talen verschijnt tien maal per jaar.

De abonnementsprijs bedraagt €110,-.

E-mail abonnement €95,-.

Losse nummers €13,-.

(excl. verzendkosten buitenland).

Groepsabonnementen €220,-

Abonnementen gelden telkens vanaf het eerstvolgende nummer. Reeds verschenen nummers zijn op aanvraag leverbaar en worden u, vergezeld van een factuur, toegezonden. Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij zij schriftelijk worden opgezegd voor **1 december**.

Abonnementenadministratie en marketing:

Uitgeverij Tandem Felix,

Postbus 122, 6573 ZK Beek-Ubbergen.

Telefoon 024-3234986.

Fax 024-3602420 E-mail info@tandemfelix.nl.

www.tandemfelix.nl.

ISSN 0922-1166

© Copyright 2009. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en / of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Het volgende nummer verschijnt rond 10 januari 2010

Belgische site voor e-boeken

Boek.be, de Vlaamse koepelvereniging van de boekenwereld, lanceert een website voor e-boeken. Op E-boek.org staan meer dan drieduizend Nederlandstalige elektronische boeken.

Boek.be lanceert de site samen met de boekhandels in Vlaanderen. De vereniging gelooft dat elektronische boeken in de toekomst een hoge vlucht gaan nemen. De belangenvereniging gaat uitgevers ook aanmoedigen hun nieuwe en oude boeken elektronisch te gaan aanbieden. De catalogus start met drieduizend Nederlandstalige boeken. Later gaat dit aanbod uitgebreid worden met bijkomende titels. Ook wil de site in de toekomst anderstalige boeken gaan aanbieden.

Tweede taal blijft 'aan'

Zodra mensen een tweede taal hebben geleerd, kunnen ze die niet meer uitschakelen, ook niet wanneer ze hun moedertaal gebruiken. Dat is een goede zaak, want de kennis van zo'n tweede taal versnelt de lectuur van een tekst in de eigen taal, blijkt uit onderzoek van Eva Van Assche van de Universiteit Gent, gemeld in De Standaard. In het vakblad *Psychological Science* rapporteren Van Assche en haar collega's van de vakgroep Experimentele Psychologie dat mensen niet in staat zijn om in hun moedertaal een tekst te lezen, zonder dat de kennis van een tweede taal daarbij voortdurend om het hoekje komt kijken. Dat was enigszins verbazend, want psychologen gingen er tot dusver van uit dat onze hersenen in staat zijn om een tweede (of volgende) taal op non-actief te zetten, als we iets lezen of vertellen in onze moedertaal.

Met 45 van oorsprong Nederlandstalige studenten die ook het Engels machtig waren, deden Van Assche & co. onderzoek naar de verwerking van woorden die in vorm en betekenis hetzelfde of gelijkaardig zijn in beide talen, zoals *oven/oven*, *piloot/pilot*, *schip/ship* en *schaap/sheep*. Uit metingen van oogbewegingen bleek dat proefpersonen bij het lezen van een Nederlandse tekst minder lang bij dergelijke woorden bleven hangen dan bij woordvormen die uitsluitend in het Nederlands bestaan (bijvoorbeeld *eend/duck*).

Volgens de Gentse psychologen wijst het erop dat de talen die we meester zijn niet onafhankelijk van elkaar opereren, maar juist constant met elkaar interageren. Woorden die in ons geheugen in meerdere talen beschikbaar zijn, laten zich door onze hersenen gemakkelijker activeren.

Dat wil zeggen dat een tweede of volgende taal steeds meeleeft, ook als iemand een tekst in zijn moedertaal aan het lezen is. 'Wie een tweede taal leert, zal nooit nog zijn krant op dezelfde manier lezen', aldus de onderzoekers in *Psychological Science*: 'Wat tot dan een automatisme leek, namelijk de lectuur in de moedertaal, verandert er volkomen door.'

'Je ding doen'

De uitdrukking 'je ding doen' is uitgeroepen tot de vaagste van 2009, meldt Novum. Op gepaste afstand volgen 'een stukje', 'proactief', 'zeg maar' en 'doorcommuniceren'. Vorig jaar kreeg iets 'een plekje geven' de twijfelachtige eer. Een groep taaldeskundigen selecteerde vijftig woorden en uitdrukkingen uit de ingezonden taalergernissen. Ruim 1900 mensen deden in september en oktober mee aan de Vaagtaalverkiezing 2009, van wie vijftien procent de keuze op 'je ding doen' liet vallen.

Dit levert de titel vaagste vaagtaal van 2009 op: het gebruik van woorden en uitdrukkingen die onduidelijk, dubbelzinnig, misleidend, overbodig of storend zijn. De uitslag staat op vaagtaal.nl, waar ook de resultaten van een enquête staan opgesomd. Hieruit blijkt dat mannen er geen bezwaar tegen hebben om ergens een plasje over te doen en graag 'hands-on' handjes en voetjes geven aan van alles. Vrouwen zouden zich mateloos aan deze 'lichaamstaal' ergeren. Zij vinden tot grote ergernis van mannen juist een tot niets verplichtend 'oké' wel oké.

Nederlands in Marokko

Sinds januari 2009 wordt aan de Universiteit Hassan II in Casablanca Nederlands onderwezen. Na een proefcursus met 60 enthousiaste studenten gaan de lessen Nederlands nu officieel van start. Op 20 oktober 2009 vond de feestelijke opening plaats met vertegenwoordigers van de Nederlandse Taalunie, de universiteit en een aantal Vlaamse en Marokkaanse schrijvers.

Meer informatie: www.beschrijf.be

Arabische en Chinese webadressen mogen ook

Voortaan mogen webadressen ook in het Chinees, Arabisch of Hebreeuws worden geschreven. Tot nog toe kon door technische restricties alleen het Latijnse alfabet dat wij kennen gebruikt worden.

Icann, de organisatie die besluit welke webadressen mogen bestaan, besloot onlangs in de Zuid-Koreaanse hoofdstad Seoul dat voortaan alle talen gebruikt mogen worden voor internetadressen.

'Dit is pas de eerste stap, maar het is een grote en historische verandering die leidt tot internationalisering van het internet, aldus voorzitter Rod Beckstrom van Icann. Volgens Beckstrom wordt het internet door het besluit voor miljoenen nieuwe gebruikers toegankelijk. Die wonen onder meer in Azië, Rusland en het Midden-Oosten. Momenteel gebruiken ongeveer 1,6 miljard mensen het internet, die geen gebruik maken van het Latijnse schrift. Het merendeel van die webservers komt uit China. Half november wordt het eerste alfabet toegevoegd. In de komende jaren moeten langzaam maar zeker alle andere schriften ook beschikbaar worden.

HS

L'écrivain voyageur Gilles Lapouge

Gilles Lapouge schrijver en reiziger

1

L'auteur Gilles Lapouge en est convaincu : "Le travail du géographe et celui du romancier se croisent. Ils ont des systèmes de navigation en commun." Lui-même a toujours navigué entre deux eaux, celles de la Seine et celles du fleuve Amazone.

De Franse schrijver Gilles Lapouge weet het zeker: "Het werk van een geograaf en van een romanschrijver verloopt volgens elkaar kruisende wegen. Zij gebruiken hetzelfde navigatiesysteem". Lapouge zelf heeft zijn koers altijd laten bepalen door twee rivieren: de Seine en de Amazone.

Variant

De Franse schrijver Gilles Lapouge is ervan overtuigd dat het werk van de geograaf en van de romanschrijver raakvlakken vertoont. "Zij maken gebruik van hetzelfde navigatiesysteem". Hijzelf heeft altijd tussen twee wateren genavigeerd: de Seine en de rivier de Amazone.

Titel: 'voyageur' kan zowel een zelfstandig naamwoord (reiziger) als een bijvoeglijk naamwoord (reizend) zijn. Dit verklaart waarom veel inzenders de titel vertaalden door: *de reizende / reislustige schrijver / auteur*. Nu kan *reislustig* eventueel nog wel, maar *de reizende auteur* zou betekenen dat Lapouge een zwerfend bestaan leidt en voortdurend op pad is.

L'auteur Gilles Lapouge en est convaincu: als u 'en est convaincu' vertaalt door *is ervan overtuigd*, dan is het beter om te vervolgen met een indirecte rede (zie de redactionele variant) en niet door een dubbele punt gevolgd door het letterlijke citaat. Ook goed is: *zegt het met stelligheid*.

Le travail du géographe et celui du romancier se croisent: de vertaler staat hier voor een dilemma. Er zijn namelijk voor 'se croisent' een heleboel goede vertalingen te bedenken: *overlapt elkaar / er bestaan / zijn overeenkomsten / raakt elkaar / is verwant met* of eventueel zelfs *er is een link*. Het probleem is echter dat 'se croisent' mooi combineert met 'systèmes de navigation' en 'lui-même a toujours navigué' en dat de genoemde vertalingen minder mooi aansluiten bij *navigatiesysteem*. Als het echter niet lukt om een goed Nederlands equivalent te vinden, is beter om de vergelijking los laten, zoals deze inzenders deden, dan om met een krakkemikkige vertaling te komen. *Het werk van een geograaf en een romanschrijver kruist elkaar* (niet *kruisen elkaar*, want het onderwerp staat in het enkelvoud) is niet zo mooi. *Geograaf* is een breder begrip, denkt u maar aan de sociale geografie of de historische geografie, dan *aardrijkskundige*, deze is toch vooral georiënteerd op de fysische aspecten van het vak. Het is moeilijk om een verband te zien tussen het schrijven van een roman en de aardrijkskunde, terwijl de

overeenkomsten met bijvoorbeeld de sociale geografie meer voor de hand liggen.

Ils ont des systèmes de navigation en commun: het is niet altijd mogelijk om het Franse meervoud om te zetten in een Nederlands meervoud. Zo kan *ze hebben dezelfde navigatiesystemen* beter vervangen worden door *ze hebben hetzelfde navigatiesysteem / een gemeenschappelijk navigatiesysteem*.

Lui-même a toujours navigué entre deux eaux, celles de la Seine et celles du fleuve Amazone: het leven van Lapouge heeft zich hoofdzakelijk afgespeeld in Frankrijk en Brazilië; die twee landen hebben a.h.w. zijn koers bepaald. Het is echter een beetje jammer en bovendien niet nodig om de namen van de rivieren in de vertaling te vervangen door de landsnamen (*zelf laveerde hij altijd tussen Frankrijk en Brazilië*). Bovendien heeft lavenen maar vooral ook schipperen de negatieve bijbetekenis van marchanderen. Goed zijn: *zelf heeft hij altijd tussen twee rivieren heen en weer gereisd / hijzelf reisde altijd / heeft zich altijd bewogen tussen / heeft altijd zijn weg gezocht tussen twee stromen*.

2

Malgré une vingtaine d'ouvrages publiés, dont *L'encre du voyageur*, prix Femina de l'essai 2007, Gilles Lapouge se considère avant tout comme un journaliste : "Le journalisme m'a appris à écrire, c'est une discipline, ça met un frein au lyrisme, on apprend à raccourcir, à enlever un tiroir sans que le meuble tombe."(...)

Ondanks het feit dat er al ongeveer twintig boeken van hem verschenen zijn, waaronder het niet in het Nederlands vertaalde 'L'encre du voyageur', waarvoor hij in 2007 de Franse literatuurprijs de prix Femina voor het essay heeft gekregen, ziet Gilles Lapouge zichzelf vooral als journalist. "Door de journalistiek heb ik leren schrijven, het heeft me een zekere discipline bijgebracht, je beperkt de franje en je leert om bondig te formuleren, om er een lade uit te trekken zonder dat de hele kast in elkaar stort." (...)

Malgré une vingtaine d'ouvrages publiés: Goed zijn: *ondanks dat er zo'n twintig boeken van zijn hand zijn verschenen / dat hij een twintigtal boeken geschreven heeft / niettegenstaande een stuk of twintig gepubliceerde werken / hoewel een twintigtal boeken van hem werd gepubliceerd en passabel: ondanks zijn twintig gepubliceerde werken / literaire werken*. Maar niet: *ondanks de publicatie van een twintigtal verschenen werken*, want *publicatie* en *verschenen* is dubbelop.

dont *L'encre du voyageur*, prix Femina de l'essai 2007: als er een Nederlandse vertaling van een boek bestaat, wordt de Nederlandse titel tussen haakjes achter de Franse titel gezet.

Indien er, zoals in dit geval, geen officiële vertaling is, kan de vertaler met een eigen vertaling komen. Om echter te voorkomen dat lezers in de winkel tevergeefs op zoek gaan naar deze vertaling, is het verstandig om toe te voegen dat er geen Nederlandse vertaling verschenen is. De naam van de literaire prijs moet niet worden vertaald (*Femina-prijs*) maar de toevoeging ‘de l’essay’ wel: *prix Femina voor het beste essay / in de categorie essay*.

Gilles Lapouge se considère avant tout comme un journaliste: vindt Gilles Lapouge toch dat hij vooral *journalist* is / ziet Gilles Lapouge zichzelf in de eerste plaats als / beschouwt Gilles Lapouge zichzelf voor alles / allereerst als *journalist*. Liever niet *als een journalist* en *ten allereerste* betekent ‘zo spoedig mogelijk’.

Le journalisme m’a appris à écrire: niet: *de journalistiek heeft me geleerd om te schrijven* en *via de journalistiek heb ik leren schrijven*, maar *de journalistiek heeft me leren schrijven* en *dankzij de journalistiek heb ik leren schrijven*.

c’est une discipline: volgens de Petit Robert betekent ‘discipline’ o.a. ‘branche de la connaissance, des études’, d.w.z. *vak* in de betekenis van studierichting en niet van beroep. Lapouge gebruikt ‘discipline’ hier in een andere betekenis namelijk: ‘règle de conduite que l’on s’impose’. Dankzij de journalistiek heeft hij geleerd om zich bij het schrijven aan bepaalde regels te houden of zoals een inzender het formuleert *de journalistiek heeft mij geleerd gedisciplineerd te schrijven*.

ça met un frein au lyrisme: een letterlijke vertaling (*dat remt de lyriek / het lyrisme*) is niet erg fraai. *Remt* kan beter vervangen worden door: *beteugelt / legt aan banden / voorkomt / je gaat zuiniger om met*. ‘Lyrisme’ betekent een dichtelijke of hoogdravende stijl. Lapouge zegt dat hij dankzij de journalistiek minder lyrisch of hoogdravend is gaan schrijven, hij heeft geleerd om overbodige versierselen weg te laten: *het beteugelt al te grote uitbundigheid / een al te poëtische stijl / je gaat zuiniger om met lyrisch taalgebruik / het voorkomt dat je te bombastisch gaat schrijven*.

on apprend à raccourcir: ‘on’ geeft de vertaler een zekere vrijheid *je leert / men leert* maar ook de derde persoon enkelvoud (*hij*) is mogelijk indien er eerder in de zin sprake is van de *journalist*. ‘Raccourcir’ betekent niet het *samenvatten* of *inkorten* van een tekst en ook de vertaling *je wordt gewezen op te lange zinnen* is te beperkt; het gaat niet alleen om het vermijden van lange zinnen want ook een tekst met korte zinnen kan breedspakig zijn. Goed zijn: *je leert om niet uit te weiden / beknopter te schrijven / er bondig van formuleren / kort en bondig te formuleren / om kort en bondig te zijn*.

à enlever un tiroir sans que le meuble tombe: *een scène weg te halen zonder dat de hele tekst daaronder lijdt*; afgezien van het feit dat Lapouge het niet over scènes of een toneelstuk heeft maar over een stijl van schrijven, is het bovendien jammer dat in deze vertaling de vergelijking met een meubelstuk wegvalt.

3

Comment ce natif de Digne s’est-il retrouvé au Brésil, en 1950 ? “On m’a envoyé là-bas par hasard. Toute ma vie a été soumise au hasard. J’aime bien être décidé.”

Hoe kwam de schrijver die in Digne geboren is in 1950 in Brazilië terecht? “Ik werd daar toevallig heen gestuurd. Mijn hele leven heeft in het teken van het toeval gestaan. Ik vind het heel plezierig als er voor mij besloten wordt.”

Variant

Hoe is Gilles Lapouge die in Digne geboren is in 1950 in Brazilië terechtgekomen? “Men heeft mij daar bij toeval naartoe gestuurd. Mijn hele leven is door het toeval bepaald. Ik houd er wel van als anderen voor mij beslissen.”

Comment ce natif de Digne: Sommige inzenders raakten door de Franse constructie in verwarring. Het zelfstandig naamwoord ‘natif’ betekent immers ‘personne née dans le pays dont il est question’ en de Petit Robert geeft dan ook nog als synoniem ‘autochtone’. Het gevolg was een hele serie nogal stijve of merkwaardige vertalingen zoals: *deze man uit Digne / deze in Digne geboren man / deze autochtoon uit Digne* of het bijbels klinkende *hij die in Digne geboren is*. Een transformatie van zelfstandig naamwoord (geborene) naar een betrekkelijke bijzin met *geboren* geeft in dit geval, ook al is het grammaticaal niet verplicht, toch een beter resultaat.

s’est-il retrouvé au Brésil, en 1950: hier past alleen een onvoltooid verleden tijd (*kwam terecht*) of een voltooid tegenwoordige tijd (*is terechtgekomen / is verzeild geraakt / is beland*), maar geen tegenwoordige tijd (*komt hij terecht*).

On m’a envoyé là-bas par hasard: *toevalligerwijs* is nog passabel, maar niet *per toeval* en evenmin *per ongeluk* dat negatiever is en eerder ‘door een ongunstig toeval’ betekent.

Toute ma vie a été soumise au hasard: Lapouge spreekt over het verleden en daarom niet *hangt af van* maar: *mijn hele leven heeft van toevalligheden aan elkaar gehangen / heel mijn leven hing af van toevalligheden / is een en al toeval geweest / heeft het toeval voor mij beslist*. Passabel zijn: *is een samenloop van omstandigheden geweest* (Lapouge herhaalt ‘hasard’ en het is jammer om dit in de vertaling niet te doen) / *is ondergeschikt geweest / is onderhevig geweest / is afhankelijk geweest / heeft afgehangen van het toeval*. *Mijn hele leven was aan het toeval onderworpen* is nog wel passabel, maar niet: *mijn hele leven was aan het lot onderworpen*, de combinatie *lot* en *onderworpen* zorgt voor een te zware vertaling van een luchtige opmerking.

J’aime bien être décidé: ‘bien’ wil zeggen dat de schrijver het *erg fijn* of *heel plezierig* vindt indien er voor hem besloten wordt. *Vindt het best* of *wel prettig* of enkel en alleen *plezierig* zijn te zwak. Het is echter de vraag of Lapouge het ook plezierig zou vinden als er *over* hem besloten wordt, dit gaat wel een stap verder dan voor iemand beslissen en maakt van de schrijver een willoos object.

4

Son grand-père était général, son père colonel. Hasard des mutations, Gilles Lapouge a passé son enfance en Algérie. Du Sahara, il a seulement gardé un petit scorpion jaune, sous verre.

Zijn grootvader was generaal en zijn vader kolonel. Overplaatsing zorgde ervoor dat Gilles Lapouge zijn

vroege jeugd toevallig in Algerije doorbracht. Uit de Sahara heeft hij alleen een kleine, gele schorpioen in een glazen potje bewaard.

Variant

Zijn grootvader was generaal, zijn vader kolonel. Dankzij een toevallige overplaatsing bracht Gilles Lapouge zijn kinderjaren in Algerije door. Uit de Sahara heeft hij alleen nog een kleine, gele schorpioen die hij achter glas bewaart.

Son grand-père était général, son père colonel. Hasard des mutations, Gilles Lapouge a passé son enfance en Algérie: het struikelblok in deze zin was 'hasard des mutations' dat door veel inzenders is vertaald als *het toeval van de overplaatsingen*. Met 'mutations' wordt het hele systeem van verplichte of 'vrijwillig verplichte' overplaatsingen bedoeld, een soort Russische roulette waar Franse werknemers ook buiten het leger regelmatig mee in aanraking komen. Nu was één overplaatsing voldoende om er voor te zorgen dat Lapouge en zijn ouders in Algerije terechtwamen en daarom is een enkelvoud mooier: *een toevallige overplaatsing*. Goede vertalingen zijn verder: *het toeval wilde dat zijn vader in Algerije werd gestationeerd / heeft doordat zijn vader toevallig daar gestationeerd was zijn kinderjaren in Algerije doorgebracht*.

Du Sahara, il a seulement gardé un petit scorpion jaune, sous verre: *onder glas* wordt gezegd van groenten of fruit die in een kas, onder glas geteeld worden. Een insect bewaar je in een *glazen potje* of *opgezet achter glas*. Naast *heeft bewaard* kan ook: *heeft hij als aandenken / het enige aandenken is, of eventueel souvenir of tastbare herinnering*.

5

“L'exotisme, pour moi, c'était la France métropolitaine.” Il habite désormais au pied de la tour Eiffel et a installé son bureau au rez-de-chaussée d'un immeuble voisin.

“Voor mij was Frankrijk pas exotisch”. Tegenwoordig woont hij aan de voet van de Eiffeltoren en heeft hij zijn werkkamer op de begane grond van een naburig gebouw.

“L'exotisme, pour moi, c'était la France métropolitaine.”: Lapouge zegt dat al die verre, vreemde landen waar hij gewoond heeft voor hem niet erg bijzonder waren, hij vond Frankrijk juist een ver en vreemd oord. De nadruk die de Franse zin legt door de constructie 'pour moi c'était' moet in het Nederlands anders uitgedrukt worden, bijvoorbeeld door de toevoeging *pas, juist of nou net* (passabel) of nog explicieter door de toevoeging van *ver* (*voor mij was Frankrijk een ver, exotisch land / het verre buitenland*). Een accent kan ook (*voor mij was Frankrijk een exotisch land of voor mij / Frankrijk zélf*) maar deze oplossing is toch minder fraai. Niet goed is *vooral* (*had vooral Frankrijk / had Frankrijk vooral iets vreemds en exotisch*), deze vertalingen waren wel juist geweest als er in het Frans 'surtout' of 'particulièrement' had gestaan.

la France métropolitaine: deze gangbare uitdrukking, die ook wel wordt afgekort tot 'métropole', staat tegenover 'la France d'outre-mer' of te wel 'la France hors métropole', het

grondgebied van de Franse Republiek dat buiten Europa ligt. *Europees Frankrijk* wekt alleen maar bevreemding bij de Nederlandse lezer die vaak nauwelijks weet dat een aantal voormalige koloniën nog steeds deel uitmaken van de Republiek en tegenwoordig aangeduid worden met de DOM-TOM (Département d'outre-mer - Territoire d'outre-mer). *Het moederland Frankrijk* (niet: *het Franse moederland*) doet denken aan de koloniale tijd en kan daarom in deze context (het Algerije van de jaren dertig, veertig) nog wel. **Il habite désormais au pied de la tour Eiffel:** 'désormais' blijft toch lastig. In het woordenboek staat als eerste betekenis *voortaan / van toen af aan*, maar heel vaak betekent het gewoon *nu* of, als het werkwoord in de verleden tijd staat, *toen / vanaf dat ogenblik*. *Inmiddels* past hier ook.

et a installé son bureau au rez-de-chaussée d'un immeuble voisin: 'bureau' kan hier het beste vertaald worden door *werkkamer* of eventueel *werkplek*. *Kantoor* kan wel, maar klinkt nogal officieel voor een ruimte zoals die in zin zeven beschreven wordt, vooral als er dan ook nog staat: *heeft zijn kantoor gevestigd* of *houdt kantoor*. 'Installé' kan het beste vertaald worden door *heeft* (*heeft zijn werkkamer*), passabel is *ingericht* (*heeft zijn werkkamer op de begane grond ingericht*) maar niet *geïnstalleerd* (*heeft zijn werkkamer op de benedenverdieping van een gebouw ernaast geïnstalleerd*). Voor 'immeuble' wordt in van Dale o.a. de betekenis van *flatgebouw* gegeven, nu roept een flatgebouw toch specifieke associaties op die misschien wel niet kloppen en die, behalve door een reisje naar Parijs, ook moeilijk geverifieerd kunnen worden. Het is daarom beter om voorzichtig te zijn en te kiezen voor het neutrale *gebouw* of *pand*. *Gelijkvloers* is in het Nederlands een bijvoeglijk naamwoord of een bijwoord (*wij wonen gelijkvloers / een gelijkvloerse kruising*); als zelfstandig naamwoord (*op het gelijkvloers*) wordt het alleen in België gebruikt. In het Nederlands is het: *begane grond / benedenverdieping / parterre*. *Gelijkvloerse verdieping* wordt ook voornamelijk in België gebruikt.

6

“Désolé, il n'y a ni singe ni perroquet chez moi”; s'excuse l'octogénaire toujours fringant.

“Het spijt me maar ik heb hier geen apen of papegaaien”; zegt de altijd opgewekte tachtigjarige schrijver verontschuldigend. **“Désolé, il n'y a ni singe ni perroquet chez moi”:** doordat Lapouge in zijn boeken en op de radio vaak over verre landen bericht, verwachten mensen blijkbaar allerlei exotische attributen in zijn werkvertrek; hij zegt daarom tegen zijn bezoeker: *sorry / het spijt me*, maar niet: *ik betreur het ten zeerste* of *helaas, jammer genoeg*.

s'excuse l'octogénaire toujours fringant: Lapouge verontschuldigt zich niet echt, hij maakte immers een grapje. Elke schijn van een echt excuus moet dus vermeden worden. *Excuseert zich* moet worden *verexcuseert zich de nog altijd monter* / *vroljike / energieke / vieve / levendige / fitte tachtiger*.

7

Murs crépis et poutres apparentes ne jurent pas avec le lit défait (“Ne vous asseyez pas dessus, il est cassé”),

un téléphone posé sur un micro-ondes hors d'usage, des bibelots poussiéreux, des figurines de pirates, des piles de journaux et des livres en vrac : Giono, Tournier, Bernanos, Knut Hamsun...

Gepleisterde muren en een balkenplafond detoneren niet met het onopgemaakte bed ("Gaaf u er niet op zitten, het is kapot"), een telefoon bovenop een afgedankte magnetron, stoffige snuisterijen, piratenbeeldjes, stapels kranten en overal boeken: Giono, Tournier, Bernanos, Knut Hamsun...

Variant

De witgepleisterde muren en de balkenzoldering passen wel bij het onopgemaakte bed ("Ga er niet op zitten, het is stuk"), een telefoon bovenop een magnetron die niet langer gebruikt wordt, stoffige prularia, beeldjes van piraten, stapels kranten en overal boeken: Giono, Tournier, Bernanos, Knut Hamsun...

Murs crépis et poutres apparentes ne jurent pas avec le lit défait: *witgekalkte / gestuukte muren en een balkenzolder vloeken niet met / vallen niet uit de toon bij / misstaan niet bij / gaan goed samen met.* Passabel is nog zichtbare balken maar niet: *opvallende of in het oog springende balken.* Een aantal inzenders voegt hier toe: *van zijn woning*, maar de journalist is in de werkkamer van de schrijver in een belendend pand.

"Ne vous asseyez pas dessus, il est cassé": het bed is *kapot* of *stuk*, maar niet *doorgezakt* of *doormidden gebroken*.

un téléphone posé sur un micro-ondes hors d'usage: 'hors d'usage' betekent dat de magnetron *niet langer gebruikt* wordt, hij is *afgedankt*; maar dit hoeft niet te betekenen dat hij het *niet meer doet* of *kapot is*. *Microgolfoven* is een woord dat in de beginjaren wel werd gebruikt voor een magnetron en het staat ook nog steeds in van Dale, maar *de microgolf* is Belgisch Nederlands.

des bibelots poussiéreux, des figurines de pirates, des piles de journaux et des livres en vrac: Giono, Tournier, Bernanos, Knut Hamsun: het lastigst was hier de combinatie van 'piles de' met 'en vrac'. Sommige inzenders voegden dit samen: *stapels kranten en boeken*, hoewel dit er eigenlijk niet staat. 'En vrac' betekent hier 'en désordre' waardoor sommige inzenders vertaalden met: *op een hoop gegooid verzameling boeken* of *losse boeken op een hoop*. Nu betekent hoop wel een ongeordende stapel, maar het klinkt in deze context toch wat vreemd. Er liggen in de kamer van Lapouge blijkbaar overal boeken, ook op plaatsten waar ze eigenlijk niet thuishoren: *en overal rondslingerende boeken / overal massa's boeken*; maar niet *een wirwar van boeken*, want *wirwar* betekent doolhof en dit combineert niet goed met boeken.

8

"C'est une calamité, je ne retrouve rien ! Il m'arrive de racheter des livres que j'ai déjà..."

"Het is een ramp, ik kan niets terugvinden! Ik koop soms boeken die ik al heb..."

C'est une calamité, je ne retrouve rien: *echt een ramp / het is vreselijk / het is werkelijk rampzalig ik vind niets meer terug.*
Il m'arrive de racheter des livres que j'ai déjà: in de Petit Robert staat bij 'arrive à (qqn) de (et l'inf.)' het voorbeeld: il lui arrive souvent de se mettre en colère. Letterlijk betekent dit: het overkomt hem vaak dat hij boos wordt, goed Nederlands maar wel wat omslachtig, het is gebruikelijker om te zeggen: hij wordt vaak boos. Hetzelfde geldt hier voor vertalingen als: *het overkomt me dat / het gebeurt me wel eens dat ik boeken die ik al heb opnieuw koop* een wat omslachtige manier om te zeggen: *ik koop wel eens / soms / af en toe boeken die ik al heb / al eens eerder gekocht heb.*

9

Curieusement, aucune carte, aucun globe, alors que son nouveau livre, passionné, passionnant, fait l'apologie de la géographie, "science humaine, trop humaine".

Merkwaardig genoeg geen landkaart en geen wereldbol, terwijl zijn nieuwste boek een hartstochtelijke en meeslepende verdediging is van de geografie, voor Lapouge de meest menselijke van alle menswetenschappen.

Variant

Vreemd genoeg is er geen enkele landkaart of wereldbol, terwijl zijn laatstverschenen boek een hartstochtelijke en fascinerende lofrede is op de geografie, die menswetenschap waarop het 'menselijk, al te menselijk' van Nietzsche zo van toepassing is.

Curieusement, aucune carte, aucun globe: goed zijn:

eigenaardig / gek / wonderlijk genoeg geen enkele kaart, geen wereldbol / geen enkele kaart, geen enkele wereldbol / valt er geen landkaart of wereldbol te ontdekken / te zien / zie je nergens / vind je hier geen kaarten en ook geen wereldbol. Passabel zijn: *en, heel vreemd / het is vreemd / merkwaardig, hangt er geen enkele kaart, staat er geen enkele wereldbol / zijn er geen kaarten of wereldbollen te bespeuren.* Globe wordt minder gebruikt dan *wereldbol* maar is passabel en *aardbol* is een synoniem voor aarde.

alors que son nouveau livre, passionné, passionnant, fait l'apologie de la géographie: het *nieuwe / pas verschenen boek* van Lapouge is zowel 'passionné' met *passie* of *hartstocht* geschreven als 'passionnant': *boeiend / meeslepend / pakkend / fascinerend*. Er wordt dus iets gezegd over de manier waarop de schrijver het boek geschreven heeft en over de manier waarop de lezer het boek ervaart of, zoals een zender het verwoordt: *zijn nieuwe, enthousiaste en enthousiasmerende boek*. Een aantal inzenders hield vast aan de Franse zinsstructuur: *zijn nieuwe boek, gepassioneerd en meeslepend, een pleidooi is (...)*, dit levert echter geen mooie Nederlandse zin op. Passabel zijn verder nog: *met heel veel passie een fascinerend loflied geschreven heeft op (niet: schrijft op) pakkende en met passie geschreven boek / vol hartstocht en boeiend geschreven / met passie geschreven en zeer meeslepend.*

"science humaine, trop humaine": Yentl schreef dat ze zich geen raad wist met dit citaat, het grootste struikelblok uit deze tekst, en zij was beslist niet de enige. Het citaat is

enerzijds een toespeling op een boek van de Duitse filosoof Nietzsche (Menschliches, Allzumenschliches) dat in het Nederlands vertaald is als 'Menselijk, al te menselijk' en waarin 'al te' duidt op het kwetsbare van het mens-zijn en anderzijds een woordspeling op 'sciences humaines' (menswetenschap). Al met al een lastige vertaalklus

waarvoor twee oplossingen zijn. De vertaler kan kiezen voor een verklarende vertaling waarin het citaat van Nietzsche gehandhaafd blijft (de redactionele variant) of afzien van het citaat en alleen de betekenis weergeven (de redactionele vertaling of zoals Babylon vertaalde: *die maar al te menselijke menswetenschap.*).

Beoordeling (nr. 7, september 2009)

Beste Belgische vrienden, ik ben erg blij met uw inzendingen, maar vergeet u niet een pseudoniem op te geven en op tijd in te zenden.

Goed: Babylon, Le Haut-Viennois (ik heb de informatie die u meestuurde over Lapouge met interesse gelezen), Fossette.

Ruim voldoende: Lena, Bidule, St. Peter (welkom), Petit-pois, Lalifolia, DD574.

Voldoende: Pain complet, Nénuphar, Westmalle, Anon, Machin Chouette, La Rivière, Manó, Yentl, Funambule, Tram, Gaucho, Bart, Clope, Adrienne.

Bijna voldoende: Diana M., Henco, JanCee, Rijo, Empereur, Schroothoop.

Onvoldoende: P.R., Foehn, Felix, Fermier, E.E., Bonita, S.S., Françoise, Okrzei.

Vertaling Frans-Nederlands

Onder een gloeilamp ziet alles er beter uit

Tout est plus joli sous des ampoules à incandescence

1

Een gloeilamp geeft licht door verhitting, net als de zon en net als een kaars. In dat warme licht zien mensen er mooier uit en lijkt eten lekkerder.

Une ampoule à incandescence éclaire par échauffement, tout comme le soleil et les bougies. Sous cette chaude lumière les êtres humains sont à leur avantage et les mets semblent plus savoureux.

2

De Europese Unie heeft de gloeilamp echter in de ban gedaan, tot grote vreugde van veel milieubeschermers. Zijn wij ook zo blij met het gloeilampverbod?

L'Union européenne vient cependant de l'interdire, à la grande joie de nombreux écolos. Mais nous, sommes-nous contents de cette mesure ?

Variant

L'Union européenne vient cependant de l'interdire, à la grande satisfaction de bon nombre de défenseurs de l'environnement. Mais nous, qu'en pensons-nous, de cette décision ?

3

Wij houden wél van de gloeilamp, want we zijn met dat licht opgegroeid. De gloeilamp is zo simpel dat een kind kan zien hoe hij werkt: een dun draadje dat gaat gloeien als er stroom doorheen wordt geleid.

Il se trouve que nous l'aimons bien, cette ampoule traditionnelle, car c'est la lumière que nous avons toujours connue / sous laquelle nous avons grandi. Ce type d'ampoule est si simple que même un enfant comprend comment ça marche : l'ampoule contient un filament très mince, qui est porté à incandescence par le courant / du courant électrique passe dans un mince filament et le porte à incandescence.

4

Hij verlichtte de huiskamer, later onze eigen kamer en het bureautje waaraan we ons huiswerk maakten.

C'est l'ampoule qui éclairait le salon de nos parents, et plus tard notre chambre à coucher et le bureau sur lequel nous faisons nos devoirs.

5

Er kwamen ook tl-buizen en spaarlampen, maar de gloeilamp is vriendelijker. Hij gaat meteen aan en hij knippert niet.

Puis vinrent les tubes fluorescents et les ampoules basse consommation / Puis sont venus les tubes au néon / les néons / l'éclairage au néon et les ampoules basse consommation, mais l'ampoule classique est bien plus agréable. Elle s'allume tout de suite et ne clignote pas.

6

Daar komt nog iets bij: de gloeilamp sluit aan bij een biologisch ritme dat de mensen zich in tienduizenden jaren van evolutie eigen hebben gemaakt.

En plus/de plus : elle épouse le rythme biologique qu'une évolution de plusieurs dizaines de milliers d'années a imprimé en l'homme.

Variant

Autre caractéristique / propriété de cette ampoule : elle convient parfaitement au rythme biologique qui est

devenu celui des êtres humains au cours d'une évolution vieille de dizaines de milliers d'années.

7

Hij geeft 's avonds een warm licht, net als de ondergaande zon, net als vuur, net als kaarsen. In ons eigen leven zijn het gloeilamplicht en de avond tot een associatieve keten gesmeed die alleen maar sterker wordt.

Elle donne le soir une lumière chaude comme celle du soleil couchant, du feu, des bougies. Pour chacun de nous l'ampoule classique et le soir se sont fondus en une chaîne associative dont les maillons sont de plus en plus indissociables.

Variant

Le soir, elle donne la même lumière chaude que le soleil couchant, le feu ou les bougies. Chacun de nous vit pour diverses raisons l'ampoule à incandescence et le soir comme un ensemble intimement soudé.

8

Wij eten onze worteltjes onder het licht van een lamp van 75 watt en we lezen een boek bij een peertje van 60.

Nous mangeons nos carottes à la lumière d'une ampoule de 75 watt et lisons à celle d'une ampoule de 60.

9

We beseffen het misschien niet, maar we voelen het wel: gloeilicht en tijdstip hebben alles met elkaar te maken.

Nous n'en sommes peut-être pas vraiment conscients, mais nous le sentons bien : il y a un lien direct entre l'ampoule à

incandescence et l'heure qu'il est / cette ampoule classique est intrinsèquement liée à l'heure qu'il est.

10

Al die associaties worden nu doorgeknipt, want de gloeilamp wordt ons afgenomen en er komt synthetisch licht voor in de plaats.

Ce sont tous ces liens qui sont désormais coupés, puisque nous allons être privés de cette ampoule traditionnelle, remplacée par de la lumière synthétique.

11

Zijn de halogeenlamp, de spaarlamp, de tl-buis of de ledlamp dan geen goede alternatieven?

Les lampes à halogène, les ampoules basse consommation, les tubes au néon ou les ampoules à led / les diodes électroluminescentes (les LED) ne sont-elles donc pas de bonnes alternatives ?

12

Tja... Sommige zijn inderdaad veel zuiniger dan de gloeilamp. Maar alleen de halogeenlamp geeft van dat mooie gloeilamplicht. Gelukkig wordt de kleurweergave van spaarlampen en ledlampen steeds beter.

Certes ... Certaines de ces ampoules consomment effectivement beaucoup moins d'énergie que l'ampoule à incandescence. Mais seules les lampes à halogène donnent la belle lumière de l'ampoule classique. Heureusement, le rendu des couleurs éclairées par des ampoules à basse consommation et des ampoules led s'améliore de jour en jour.

Nieuwe opgave Nederlands-Frans

Het babytekort

(1) Elke woensdag gaan ze naar de karaokebar en zingen ze smartlappen uit een ver verleden. Yoshio Sakai (71), een krasse baas op gymshoenen, en zijn vriendin Kazue Fujiyama (70) genieten van hun wekelijkse uitje. (2) "Zingen houdt je op de been", zegt Yoshio "en we voelen ons hier helemaal thuis. Je ontmoet mensen van je eigen leeftijd en je kunt hier op je gemak winkelen". (3)

Het duo zit op een bankje voor de Koganji-tempel. De tempel is het spirituele hart van Jizo-dori, een winkelstraat aan de noordrand van het centrum van Tokio. (4) De straat wordt bevolkt door grijzende consumenten. Zestigers en zeventigers, die vaak met wandelstok en zonneklep in speciaalzaken op zoek gaan naar eigen mode en aangepaste waar. Naar orthopedisch schoeisel, thermische sokken en traditionele gerechten. (5) Dit is de wereld van step-ins, steunkousen en

bodywarmers. En vooral van rode, warme onderbroeken die de drager gezondheid en voorspoed brengen. (6) "Welkom in de oma-allee", zegt eigenaar Hitoshi Kobayashi, van de 'Umbrellashop' opgewekt. Hij grossiert in paraplu's met grijs-blauw ruitjesmotief. (7) Op zijn 73ste staat hij nog elke dag in de zaak. Moeilijk ter been, dat wel. Elk jaar groeit zijn klandizie. Japan is het land van de oude mensen. "Wij leven steeds langer. Maar dat is niet het grootste probleem. Waar het aan ontbreekt, zijn baby's". (8) Geen land ter wereld dat zo snel vergrijsd als Japan. Als de huidige trend zich doorzet, zal Japan binnen een eeuw nog maar eenderde van zijn bevolking overhebben. (9) De daling van het inwonertal is vooral het gevolg van het extreem lage geboortecijfer, dat al 27 jaar daalt. (10) Jongeren stellen het huwelijk steeds meer uit, en zonder huwelijk geen kinderen. Slechts 2 procent van de kinderen heeft een ongehuwde moeder.

Naar een artikel van Harry Meijer in het NRC Handelsblad van 15 september 2009

De vertaling van deze opgave kunt u voor **10 januari 2010** opsturen aan drs. H. van der Huizen, dr. Melchiorlaan 8, 1901 KE Castricum.

Nieuwe opgave Frans-Nederlands

Escale aux Scilly

(1) Elles sont cinq. Cinq îles seulement à être habitées, et tout autour des centaines de rochers jetés comme une poignée d'osselets en plein océan. (2) St Mary's, Tresco, St Agnes, St Martin's, Bryher. Terres perdues dans les vagues de l'Atlantique, les Scilly sont le refuge des marins, des oiseaux et des vagabonds au coeur solitaire. (3) Dernières escales *made in England* avant l'Amérique, ces îles-là ont le parfum de l'aventure, la saveur des lieux isolés et la magie des sites préservés. (4) Parce qu'elles ne sont que de minuscules pointillés sur les cartes marines, loin des latitudes courues par les touristes, elles ont gardé quelque chose d'exclusif, un supplément d'âme qui réserve bien des surprises. (5) La première est d'offrir des plages de sable blanc, des eaux d'un bleu intense et des palmiers dignes

du grand Sud. En soufflant ses courants toujours cléments, le Gulf Stream a fait d'elles des terres aux notes exotiques. (6) Les jardins débordent de fleurs colorées qui contrastent avec les landes couvertes de fougères et les rochers de granit. Géraniums de Madère, eucalyptus d'Australie, aloès d'Afrique du Sud, arums, iris évoquent par leur odeur l'histoire de ces marins rapportant dans les cales des bateaux des graines par milliers. (7) La deuxième surprise tient aux paysages sans limite, où les falaises soulignées d'écume répondent aux champs quadrillés de murets en pierre. (8) Classées zones naturelles protégées, les îles ont su rester sauvages. Pour preuve, ces phoques, pingouins et faucons qui se partagent les rochers battus par le ressac. (9) Rudes et accueillantes à la fois, les Scilly et leurs 2 000 habitants sont comme un archipel épris de liberté, d'authenticité, où les voitures laissent la place aux tracteurs et aux vélos.

Valérie Ferrer in *Le Point* van 27 augustus 2009

Een uitwerking van deze vertaling verschijnt in het volgende nummer van *de Talen*.

Variétés

Hieronder staat productinformatie zoals wij die op de etiketten van een aantal, overigens uitstekende, producten, aantreffen. Het gaat om een antiroest middel, een middel tegen verkoudheid en een pak halfvolle yoghurt. Jammer genoeg is de Franse vertaling van het etiket niet altijd optimaal. Soms zijn het gewoon typefouten of fouten tegen de grammatica, maar in enkele gevallen levert de vertaling lachwekkend of onbegrijpelijk Frans op. Probeer die fouten op te sporen en bedenk een beter alternatief. In een volgend nummer van *De Talen* zullen de fouten dan besproken worden.

In het eerste voorbeeld, **Roesteloos**, staat de gecursiveerde zin als een soort ondertitel op het blikje, en is bedoeld om de aandacht van de gebruiker te trekken.

Roesteloos

Roesteloos werkt rechtstreeks op roest en stopt roest radicaal. Snel en zeker.

Het speciale pigment maakt toepassing op hechtende roest mogelijk en voorkomt duurzaam nieuwe roestvorming.

Roesteloos

Roesteloos fait de l'effet sur la rouille – vite, certainement et aimablement au milieu.

Un pigment spécial permet l'application directement sur la rouille adhérente et prévient permanent la nouvelle corrosion.

Zermatt

Kuurolie

Een compositie van 100% zuivere, natuurlijke essentiële oliën zonder toevoegingen.

Zermatt

Huile curiste

Une composition d'huiles essentielles 100% pures et naturelles sans additives.

De Gezonde Kringloop

Onze melkproducten zijn het smaakvolle resultaat van een zoveel mogelijk gesloten kringloop. Zo wordt de bodem bij onze veehouders gevoed met biologisch-dynamische mest waar de gewassen hun voeding van krijgen. Deze gewassen worden deels gevoerd aan de koeien, die alle ruimte en zorg krijgen. In de fabriek ondergaat de melk zo min mogelijk bewerkingen. Dat doen we al zo sinds 1980 samen met onze betrokken melkveehouders. Op onze verpakkingen leert u hen een beetje kennen.

Le Cycle Sain

Nos produits laitiers sont le résultat délicieux et sain d'un cycle fermé au maximum. Ainsi, nos éleveurs utilisent des engrais biodynamiques pour leurs récoltes. Une partie de ces récoltes est destinée au fourrage des vaches qui profitent de tout l'espace et de tous les soins nécessaires. Le nombre de traitements de notre lait, en usine, est limité au minimum. Ceci a déjà été notre ambition depuis 1980, ensemble avec nos éleveurs engagés de vaches laitières. Nous vous les présentons sur nos emballages.

Krähen bauen sich Werkzeug selbst

Kraaien maken zelf hun gereedschap

1

Saatkrähen nutzen nicht nur Hilfsmittel, um an einen Leckerbissen zu kommen, sondern stellen bei Bedarf ihr Werkzeug sogar selbst her.

Roeken gebruiken niet alleen hulpmiddelen om bij een lekker hapje te komen, maar indien nodig vervaardigen zij hun gereedschap zelfs zelf.

Krähen bauen sich Werkzeug selbst: *kraaien bouwen hun eigen gereedschap / werktuig.* Er is hier sprake van *kraaien* in algemene zin; met ‚Saatkrähen‘ zijn specifiek *roeken* of ook wel *zaadkraaien* bedoeld. Ook *kraaiachtigen* staat er niet. *Vervaardigen* is eveneens juist. Het pronomen *sich* (= datief) geeft aan dat het een en ander ten gunste van iemand / iets gedaan wordt; dit is een zogenaamde dativus commodi, die tot de ‚vrije datieven‘ behoort. In het Nederlands wordt deze datief meestal niet door een reflexief pronomen weergegeven. Hier bieden *zelf* en *eigen* uitkomst. Toevoeging van *stuk* [*gereedschap*] is in orde. **Saatkrähen nutzen nicht nur Hilfsmittel, um an einen Leckerbissen zu kommen:** *roeken / zaadkraaien maken niet alleen [nuttig] gebruik van hulpmiddelen om lekkernijen / iets lekkers te pakken te krijgen / bemachtigen.* Op deze plaats is de vertaling *kraaien* niet goed, omdat dit woord een ruimere betekenis heeft dan hetgeen in de brontekst staat. Behalve *gebruiken* kan ‚nutzen‘ ook de betekenis *van nut zijn* hebben, bijv. *das nutzt uns nicht mehr*. Deze betekenis is hier echter niet bedoeld. Naast de vormen zonderumlaut, komt ook - vooral in het zuidelijke taalgebied - ‚nützen‘ voor. **sondern stellen bei Bedarf ihr Werkzeug sogar selbst her:** *maar zo nodig / als ze dat nodig hebben maken / fabriceren zij zelfs hun eigen werktuig[en].* Na ‚niet nur‘ volgt altijd ‚sondern [auch]‘. Juist zijn ook *als ze daar behoefte aan hebben* en *bij gebleken behoefte*; *desgewenst* is hier iets te zwak. De combinatie *zelfs zelf* is stilistisch niet fraai; vervanging van *zelfs* door *zowaar*, *nota bene* lost het probleempje op. Anderzijds kan voor *zelf* ook *eigenhandig* worden gebruikt.

2

Das stellten Verhaltensforscher der Universität Cambridge und der Queen Mary Universität in London jetzt fest.

Dat stelden gedragsonderzoekers van de Universiteit van Cambridge en van de Queen Mary Universiteit in Londen thans vast.

Das stellten Verhaltensforscher ... jetzt fest: *dit constateerden ethologen / gedragkundigen ... onlangs / recentelijk.* Omzetting in het passief is prima: *dit werd nu door*

gedragsonderzoekers vastgesteld. Gedragswetenschappers is ook toegestaan.

[Verhaltensforscher] der Universität Cambridge und der Queen Mary Universität in London: *[gedragsonderzoekers] van / aan de Universiteit van Cambridge en van / aan de Londense Queen Mary Universiteit.* Omdat het om een eigenaam gaat, heeft de schrijfwijze met een hoofdletter de voorkeur; de oorspronkelijke naam van de universiteit luidt namelijk *University of Cambridge*. Daarnaast komt ook voor *universiteit [van] Cambridge*. De eigenaam *Queen Mary* moet uiteraard onvertaald blijven.

3

Dass Krähen und Raben ausgesprochen intelligente Tiere sind, ist schon seit langem bekannt.

Dat kraaien en raven buitengewoon intelligente dieren zijn, [dat] is al lang bekend.

Dass Krähen und Raben ausgesprochen intelligente Tiere sind: *het feit dat kraaien en raven uitermate intelligente dieren zijn.* *Kraaiachtigen* en *roeken* staat er strikt genomen niet (passabel). ‚A ausgesprochen‘ heeft hier een intensiverende, versterkende functie; het Duden-Universalwörterbuch omschrijft dit dan ook met ‚sehr, besonders‘. *Uitgesproken, duidelijk* en *onmiskenbaar* vormen daarom geen verbeteringen.

ist schon seit langem bekannt: *is reeds lange / geruime tijd bekend.* Ook: *sedert / sinds lang[e tijd]*; *al langer* is enigszins zwakker, *al heel lang* iets sterker.

4

Aber über diesen Erfindungsreichtum der Saatkrähen staunten die Wissenschaftler jetzt doch.

Maar over deze vindingrijkheid van [de] roeken verbaasden de wetenschappers zich nu toch.

Aber über diesen Erfindungsreichtum der Saatkrähen: *maar over deze inventiviteit / creativiteit van [de] roeken.* *Rijkdom aan ideeën* en *dat [roeken] zo creatief zijn* zijn ook juist, maar niet *vernuft, rijkdom aan mogelijkheden tot het doen van uitvindingen*. Woorden op -tum hebben als meervoud steeds -tümer en zijn onzijdig, bijv. *das Bistum – die Bistümer*. Wat het onzijdige geslacht betreft vormen *der Reichtum* en *der Irrtum* de enige uitzonderingen. In plaats van *deze* mag ook wel *die* worden gebruikt, maar *de* is te algemeen.

staunten die Wissenschaftler jetzt doch: *waren / stonden de wetenschappers nu toch [wel] verbaasd.* *Iets verbazingwekkend vinden* is eveneens correct; zo ook

ergens van opkijken, hoewel de Grote Van Dale deze laatste verbinding omschrijft met „erdoor verrast worden, in het bijz. onaangenaam“.

5

In den Studien, die sie im Fachblatt “PNAS” veröffentlichten, testeten die Experten um den Verhaltensforscher Chris Bird an vier Saatkrähen, wie weit die Intelligenz der Vögel reicht.

In de studies die zij in het vaktijdschrift „PNAS“ publiceerden, onderzochten de experts rond de gedragsonderzoeker Chris Bird bij vier roeken, [tot] hoe ver de intelligentie van de vogels reikt.

In den Studien ... testeten die Experten um den Verhaltensforscher Chris Bird an vier Saatkrähen: *in de wetenschappelijke onderzoeken ... testten de deskundigen uit de groep / kring rond de etholoog Chris Bird [bij] vier roeken. Voor en tijdens wijken van de brontekst af. Onder leiding van kan ook, tezamen / samen met is algemener. Uittesten (+ lijdend voorwerp) is goed; ook: zij testten vier roeken om te zien Uitproberen heeft een andere context en betekenis. Op het bereik [van hun intelligentie] is geen verbetering. die sie im Fachblatt “PNAS” veröffentlichten: die ze in het vakblad „PNAS“ hebben gepubliceerd. Er zijn geen andere varianten.*

wie weit die Intelligenz der Vögel reicht: *hoe ver het vernuft van de vogels gaat. Hoe groot de intelligentie ... is wijkt iets af. Dit geldt ook voor hoe ver de vogels met hun intelligentie komen. Er is een betekenisverschil tussen hoe ver en hoever. Hoe ver heeft op de afstand betrekking, bijv. hoe ver moeten we nog?; hoever heeft daarentegen met de maat, hoogte e.d. te maken, bijv. in hoever[re] kun je het met me eens zijn?*

6

Im ersten Experiment lernten die Vögel schnell, dass sie mit Steinen ein Gerüst zum Einsturz bringen müssen, um so an eine Mottenlarve zu gelangen.

Bij het eerste experiment leerden de vogels snel dat ze met stenen een stellage moesten laten / doen instorten om zo een mottenlarve te pakken te krijgen.

Im ersten Experiment lernten die Vögel schnell: *in het eerste experiment leerden de vogels in korte tijd / [al] vlug. Tijdens staat er niet; de eerste regel van het vertalen luidt: vertalen wat er staat! Proef[neming] kan ook wel, maar is geen verbetering; test wijkt iets af. Doorhebben betekent volgens de Grote Van Dale „doorzien hebben, begrepen hebben“; in deze omschrijving gaat het om een voltooide tijd, waardoor doorhebben hier uitgesloten is.*

dass sie mit Steinen ein Gerüst zum Einsturz bringen müssen: *dat ze met behulp van [kleine] stenen een [op]stelling / bouwwerkje tot instorten moeten brengen. Er staat in de tekst ‚mit Steinen‘, meervoud dus; met een steen is daarom onjuist. Steentjes is geen verbetering (passabel); dit geldt ook voor stellinkje en opgestelde constructie. Afdakje is foutief. In elkaar laten / doen vallen is goed, maar vernietigen*

is te sterk en te algemeen.

um so an eine Mottenlarve zu gelangen: *om op die manier bij / aan een larve van een mot te [kunnen] komen / geraken. Ook bemachtigen en bereiken zijn correct. Omdat het meervoud van mot noodzakelijk motten luidt, moet er in een samenstelling steeds een tussen-n worden gebruikt: mottenbal, mottenpapier. Gemeente heeft echter twee meervoudsvormen: gemeenten en gemeentes. Dit heeft als consequentie dat samenstellingen met gemeente geen tussen-n krijgen: gemeentehuis, gemeenteraad.*

7

Ohne viel Training erkannten sie zielstrebig, welche Größe und Form ein Stein haben muss, um die Plattform kollabieren zu lassen.

Zonder veel training ontdekten ze doelgericht, welke grootte en vorm een steen moet hebben om het platform te laten instorten.

Ohne viel Training erkannten sie zielstrebig: *zonder veel oefening begrepen / zagen ze doelbewust / recht op het doel afgaand [in]. ‚Erkennen‘ is ook erachter komen, snappen en doorzien, maar beslissen, herkennen, leren, onderscheid maken en waarnemen zijn hier om verschillende redenen niet mogelijk. ‚Zielstrebig‘ omschrijft Duden-Universalwörterbuch als „unbeirrt seinem Ziel zustrebend“. De betekenis ‚vastberaden‘ heeft met name op personen betrekking.*

welche Größe und Form ein Stein haben muss: *wat de afmeting / het formaat en de vorm van de stenen moesten zijn. Ook: van welke omvang een steen moe[s]t zijn. Omdat in de hoofdzin de verleden tijd staat, mag deze tijd ook in de bijzin worden gebruikt (de zogenaamde consecutio temporis). Ook in de vorige zin hebben we met dit fenomeen te maken.*

um die Plattform kollabieren zu lassen: *om het plateau / de stellage te laten ineensinstorten / in elkaar te laten zakken. ‚Plattform‘ mag ook met [op]stelling worden weergegeven, maar bouwswel, staketsel, plankier en bouwwerkje wijken te zeer af. Collabieren komt ook in het Nederlands wel voor en heeft de betekenis tegen de vlakte laten gaan; laten omvallen en doen meegeven zijn te zwak.*

8

Im zweiten Versuch mussten die pfiffigen Krähen dann ein kniffligeres Problem lösen.

Bij de tweede proef moesten de bijdehante kraaien vervolgens een lastiger probleem oplossen.

Im zweiten Versuch mussten die pfiffigen Krähen dann ein kniffligeres Problem lösen: *bij het tweede experiment / de tweede proefneming moesten de handige / slimme kraaien vervolgens een ingewikkelder / neteliger probleem oplossen. Proeve is iets verouderd, maar correct, test wijkt enigszins af. Poging is hier foutief; ‚Versuch‘ betekent in deze context wetenschappelijk experiment. Ook kien, pienter en gewiekt zijn juist; het laatste adjectief heeft een beetje een negatieve*

connotatie. *Dan* is te zwak, *toen* te sterk; *daarna* kan wel, vooral aan het begin van de zin. ‚Dann’ mag niet onvertaald blijven. De trappen van vergelijking van *ingewikkeld* luiden: *ingewikkelder*, *ingewikkeldst*. Omschrijvingen met *meer* en *meest* zijn daarom niet toegestaan.

9

In einem senkrecht aufgestellten Zylinder hatten die Forscher ein kleines Eimerchen mit einer Mottenlarve platziert.

In een verticaal opgestelde cilinder hadden de onderzoekers een klein emmertje met een mottenlarve geplaatst.

In einem senkrecht aufgestellten Zylinder hatten die Forscher ein kleines Eimerchen mit einer Mottenlarve platziert: *in een loodrecht / rechtop neergezette / geplaatste koker hadden de onderzoekers een [klein] emmertje met een larve van een mot erin gezet.* Uiteraard is omzetting van het deelwoord ‚aufgestellt’ in een betrekkelijke bijzin accoord. *Kokertje* is juist, maar *buis[je]* niet. *Piepklein* staat er niet. *Een emmertje met daarin een mottenlarve* is goed. Het woord *motlarve* bestaat niet. ‚Platzieren’ is de nieuwe schrijfwijze in aansluiting bij ‚Platz’ voor het vroegere ‚plazieren’.

10

Mit dem Schnabel konnten die Vögel ihre Beute nicht erreichen; allerdings hatten die Forscher ihnen Drahtstücke hingelegt.

Met hun snavel konden de vogels hun prooi niet bereiken; wel hadden de onderzoekers stukjes ijzerdraad voor hen neergelegd.

Mit dem Schnabel konnten die Vögel ihre Beute nicht erreichen: *met hun / de snavel konden de vogels niet bij hun buit [komen].* *Bemachtigen* is hier ook juist. Terwijl de mannelijke substantieven op *-el*, *-er* en *-en* in het Duits volgens de hoofdregel in het meervoud onveranderd blijven, geldt dit voor een tamelijk groot aantal woorden niet, zoals *der Vogel – die Vögel*, *der Schnabel – die Schnäbel*. **allerdings hatten die Forscher ihnen Drahtstücke hingelegt:** *maar de onderzoekers hadden hun stukjes metaaldraad / eindjes ijzerdraad klaargelegd.* *Echter* en (iets zwakker) *overigens* zijn juist. *Wetenschappers* mag hier ook wel, maar de betekenis ervan is ruimer. ‚Ihnen’ is een zogenaamde dativus commodi, d.w.z. dat ten gunste van iemand / iets wordt gedaan. Het Duits maakt van deze ‚vrije datieven’ aanzienlijk meer gebruik dan het Nederlands. Een voorzetselgroep met *aan* of *voor* is over het algemeen te prefereren. *Bij hen* mag wel. Er staat in de brontekst meervoud, *een stuk* is dus onjuist, evenals weglating. *Draad* wordt vaak gebruikt in de betekenis van *ijzer- / metaaldraad*. *Er bijleggen* is foutief.

11

Daraus formten alle vier Tiere einen Haken, mit dessen Hilfe sie dann das Eimerchen am Griff aus dem Röhrchen angelten.

Daarvan maakten de dieren alle vier een haakje, met behulp waarvan ze vervolgens het emmertje aan het hengsel uit het kokertje visten.

Daraus formten alle vier Tiere einen Haken: *daarmee vormden / fabriceerden alle vier de dieren een haak[je].* *Daaruit* is niet goed; vergelijk ‚eine Uhr aus Gold’ = *een horloge van goud*. In *alle vier dieren* ontbreekt het lidwoord: *alle vier de dieren*. *Ze alle vier* wijkt van de brontekst af.

mit dessen Hilfe sie dann das Eimerchen am Griff aus dem Röhrchen angelten: *en met behulp daarvan visten ze daarna het emmertje aan de handgreep uit het cilindertje / pijpje op.* *Waarmee* is algemener dan het specifiekere *met behulp van*. Op deze plaats lijkt me *dan* passabel, maar *toen* niet. *Greep* en *handvat* kunnen ook wel, maar *gebogen stuk* is uiteraard uitgesloten. Een ‚Röhrchen’ is ook een *buisje*. [*Omhoog*] *hengelen* behoort eveneens tot de vertaalmogelijkheden.

12

Drei der vier Saatkrähen gelang dies sogar auf Anhieb.

Drie van de vier roeken lukte dat zelfs bij de eerste poging.

Drei der vier Saatkrähen gelang dies sogar auf Anhieb: *bij drie van de vier zaadkraaien lukte dit zelfs meteen / direct / in één keer.* Ook juist is: *drie van de vier roeken slaagden er ... in.* *Gelukken* is enigszins formeel, *kunnen* wijkt te zeer af, het heeft een algemenere betekenis. ‚Anhieb’ komt uitsluitend in de vaste verbinding ‚auf [den ersten] Anhieb’ vor. Het betekent ‚beim ersten Versuch, sofort, gleich zu Beginn“ (Duden-Universalwörterbuch).

Uit: *stern.de/wissenschaft/natur* van 26 mei 2009.

Beoordeling (nr. 7, september 2009)

Zeer goed: Schans, Waldvogel

Goed: Bücherwurm, St. Peter, Gopi, Pulsnitzer, Van de Boerakker, Jenny, Hauke, Bart, Balmoral, Hannover, EL, Zeemeermin

Ruim voldoende: Chico, Felix, Puck, Bärle, Esperstedt, Emiel, Angelina, Arnold

Voldoende: DD575, Marieke

Bijna voldoende: Gertrud, Okrzei, JanCee.

Lorien: verkeerde vertaling ingezonden.

Vertaling Nederlands-Duits

Knut als symbool

Knut als Symbol

1

Eigenlijk zou je verwachten dat het wel voorbij zou zijn.

Eigentlich würde man erwarten, dass es wohl vorbei / vorüber wäre.

Zou: dit modale hulpwerkwoord drukt hier een niet-werkelijkheid uit, een irrealis (zo ook in de volgende zin). In het Duits dient dan de conjunctief-II te worden gebruikt. In plaats van *würde* is dus theoretisch ook de vorm *erwartete* als conjunctief mogelijk, maar deze vorm zou ook als indicatief preteritum kunnen gelden. Vanwege deze onduidelijkheid is de *würde*-omschrijving te prefereren. Ook *wäre* (in de bijzin) is conjunctief-II ter aanduiding van een niet-werkelijkheid.

Voorbij: *vorbei* en *vorüber* kunnen beide de betekenis 'vergaan, zu Ende' hebben. Ook *zu Ende* past hier uitstekend in de context.

2

Dat de ijsbeer, na de hysterie rond zijn pluizige begintijd en na nog een reeks permomenten, gewoon rustig op zijn dierentuinberg zijn leven zou slijten.

Dass der Eisbär, nach der Hysterie um seine flaumige / bauschige Anfangszeit und nach einer weiteren Reihe von Presse-Augenblicken getrost auf seinem Zoohügel sein Leben verbringen würde.

Rond: dit is in deze zin een voorzetsel. Het Duitse *rund* kan deze voorzetselfunctie niet hebben; het is een bijvoeglijk naamwoord, bijv. *ein runder Tisch, eine runde Zahl*, of een bijwoord met de betekenis 'ongeveer', bijv. *rund 1000 Euro, in rund einem Monat*, dan wel met de betekenis 'rondom', bijv. *eine Reise rund um die Welt*.

Permoment: uiteraard kunnen ook de samenstellingen *Medien-Augenblicke* en *Medien-Momente* worden gevormd. Omdat het hier geen gebruikelijke en gemakkelijk doorzichtige samenstellingen betreft, is het gebruik van een koppelteken aan te bevelen. Let erop dat *Augenblick* en *Moment* beide mannelijk, en niet onzijdig, van geslacht zijn.

Gewoon rustig: *getrost* heeft dezelfde betekenis als 'ruhig', bijv. *getrost mit etwas fortfahren; du kannst ihm getrost vertrauen* (Duden-Universalwörterbuch). Het wordt bij voorkeur bijwoordelijk gebruikt.

3

Naïef natuurlijk; Knut is nog overall.

Naiv natürlich / selbstverständlich; Knut ist noch überall.

Natuurlijk: ook *freilich* behoort tot de vertaal mogelijkheden. Dit heeft dan een betekenis van 'toegeving'.

4

De afgelopen maand wist het dier, inmiddels uitgegroeid tot een log, gelig beest, het opnieuw twee keer tot landelijk nieuws in Duitsland te brengen.

Im vergangenen / vorigen Monat wusste das Tier, inzwischen / mittlerweile zu einem plumpen, gelblichen Biest herangewachsen, erneut zweimal in der ganzen deutschen Presse Schlagzeilen zu machen.

Een log beest: in plaats van *plump* zijn ook adjectieven als *schwerfällig, ungelenk* en *tapsig* mogelijk (Van Dale N-D). Met *Biest* wordt een negatieve betekeniscomponent aangeduid; *Tier* is zojuist al gebruikt en is qua betekenis neutraal.

Landelijk: woorden als *ländlich* zijn hier niet te gebruiken. Goede alternatieven voor de bovengenoemde vertaling zijn wel *landes-, bundes-, deutschlandweit*. 'De landelijke pers' wordt meestal weergegeven met *die überregionale Presse*.

Het tot nieuws brengen: ook *in / an die Öffentlichkeit dringen; in die Nachrichten kommen*, bijv. *das Tier wusste ... deutschlandweit in die Nachrichten zu kommen*.

5

Eerst omdat hij in de Berlijnse Zoo mag blijven – voor een fiks bedrag kocht Berlijn de concurrerende dierentuin uit Neumünster af.

Das erste Mal / [zu]erst, weil er im Berliner Zoo bleiben darf – für eine stattliche Summe Geld / einen gehörigen Betrag bot Berlin dem konkurrierenden Zoo / Tierpark [in / von] Neumünster eine Abfindung.

Voor een fiks bedrag: het voorzetsel *für* wordt o.a. gebruikt "zur Angabe der Gegenleistung, des Gegenwertes", *etwas für 500 Euro verkaufen* (Duden Universalwörterbuch). *Für eine beträchtliche / erhebliche Summe* zijn eveneens correct.

Afkopen: ook: *der konkurrierende Zoo ... wurde mit einer stattlichen Summe Geld entschädigt, dem konkurrierenden Neumünsteraner Tierpark ... wurde mit einer stattlichen Summe Geld eine Ausgleichszahlung angeboten*.

6

Eind vorige week omdat hij een Italiaans speelkameraadje krijgt, ijsbeer Gianna; zoals Spiegel Online het formuleerde, 'er zal liefde bloeien tussen de vrijgezel en de Italiaanse schone?'

[Am] Ende voriger / vergangener Woche, weil er eine italienische Spielgefährtin / Spielkameradin bekommt, Eisbärin Gianna; Spiegel Online formulierte es folgendermaßen / so: „Wird zwischen dem Junggesellen und der italienischen Schönen Liebe erwachen?“

Speelkameraadje: verkleinwoorden komen in het Nederlands veel vaker voor dan in het Duits. De functie ervan is dan niet steeds het kleine uit te drukken, verkleinwoorden kunnen ook eufemistisch bedoeld zijn (*een buikje hebben, een mooi huisje*) of hebben juist

een positieve betekenis (*een uurtje gezellig babbelen*). Niet altijd zijn deze specifieke betekeniscomponenten in het Duits weer te geven. Vrouwelijke afleidingen worden in het Nederlands dikwijls niet gebruikt, bijv. bij beroepsaanduidingen, terwijl het Duits juist systematisch de vrouwelijke vorm refereert: *Bundeskanzlerin, Professorin, Ärztin*. Zo ook hier *Spielkameradin, Eisbärin*.

Schöne: *die / eine Schöne* is een gesubstantiveerd adjectief en wordt als een adjectief verbogen. *Die Schönheit* is daarentegen een substantief; het betekent behalve ‘das Schönsein’ ook ‘das Schöne’ en ‘ein schöner Mensch’, bijv. *sie war als Kind schon eine Schönheit*.

7

Toch is er wel degelijk een cruciale verandering aan te wijzen sinds voorjaar 2007, de begintijd van de grote Knut-belangstelling.

Es ist jedoch seit dem Frühjahr des Jahres / von 2007, der Anfangszeit des großen Knut-Interesses, durchaus / ganz bestimmt eine ausschlaggebende / entscheidende Änderung zu erkennen.

Voorjaar: *das Frühjahr* is de periode tussen de winter en de lente, *das Vorjahr* is daarentegen het vorige jaar, bijv. *die Resultate des Vorjahres waren besser als die heutigen*.

Wel degelijk: dit ‘wel degelijk’ is als een betekenseenheid te beschouwen. Het gaat dus niet om *solide, gediegen, zuverlässig* of *gründlich*.

Aanwijzen: er zijn hier diverse andere vertaal mogelijkheden voor ‘aanwijzen’ mogelijk, zoals *feststellen, herausfinden, ermitteln*, maar niet *zeigen, an- / zuweisen*.

8

Als je toen aan iemand vroeg waarom de Duitsers zo massaal in een ijsbeer geïnteresseerd waren, kon je wonderlijke antwoorden horen.

Wenn man damals jemand[en] fragte, warum / weshalb sich die Deutschen so massenhaft / in so großer Zahl für einen Eisbären interessierten, [da / so] konnte man merkwürdige / sonderbare Antworten hören.

Geïnteresseerd zijn in: hiermee wordt vaak aangeduid, dat men iets wil kopen of hebben, bijv., in iemands

postzegelverzameling geïnteresseerd zijn’. In het Duits wordt dan *an einer Sache interessiert sein* gebruikt, bijv. *an einer Briefmarkensammlung*.

Je: met dit ‘je’ is uiteraard het onpersoonlijke ‘men’ bedoeld. Zodoende komt alleen *man* als vertaling in aanmerking, *du* is uitgesloten.

9

Typisch Duits ook, gezien de voorliefde voor het grote verband.

Typisch deutsch auch, im Hinblick auf die Vorliebe für den großen Zusammenhang.

Gezien: dit voorzetsel kan ook met *in Anbetracht* of *angesichts* + genitief worden vertaald: *angesichts / in Anbetracht der Vorliebe*.

10

De dierenindirecteur, de minister voor milieu en een reeks commentatoren hadden het dier bijvoorbeeld al snel tot symbool voor de klimaatsverandering gebombardeerd, een aaibaar overblijfsel van de met uitsterven bedreigde ijsbeerpopulatie.

Der Zoodirektor, der Umweltminister und eine Reihe von Kommentatoren hatten das Tier zum Beispiel schon bald / schnell zum Symbol für die Klimaänderung katapultiert, ein streichelbares / kuscheliges Überbleibsel / Relikt der vom Aussterben bedrohten Eisbär[en]population.

Bombarderen: *bombardieren* heeft volgens het Duden-Universalwörterbuch niet de hier bedoelde betekenis. Het Duden-woordenboek geeft de volgende betekenissen en voorbeelden: *eine Stadt bombardieren; die Demonstranten bombardierten (= bewarfen) das Gebäude mit Farbeiern; der Vorsitzende wurde von allen Seiten mit Vorwürfen bombardiert (= überhäufen, sodass er in Bedrängnis gerät*.

Met uitsterven bedreigd: *drohen* vereist een object in de datief (*jmdm. drohen*), maar *bedrohen* heeft een accusatieobject bij zich, zodat ook een passief deelwoord mogelijk is: *die vom Aussterben bedrohte Eisbärpopulation*.

Merlijn Schoonenboom, in *de Volkskrant*, 10 augustus 2009.

Nieuwe opgave Nederlands-Duits

Luchtkastelen langs de Seine

- 1 Van alle ambitieuze ondernemingen van president Sarkozy is Grand Paris de meest tot de verbeelding sprekende.
- 2 Stel toch eens dat het echt zou lukken Parijs uit zijn ketenen te bevrijden, de stad te openen naar de voorsteden en te zorgen dat de rondweg, in feite een stadsmuur, geen hindernis meer vormt.
- 3 Wat zou dat mooi zijn!
- 4 Het museale Parijs, dat met zijn twee miljoen inwoners in China een middelgroot dorp zou zijn, verandert dan in een metropool met dertien miljoen inwoners.
- 5 De stad krijgt nieuwe dynamiek door de contacten met de voorsteden, de voorsteden worden leefbaarder, omdat

ze profiteren van de infrastructuur en het imago van het oude Parijs.

- 6 Aan dat luchtkasteel wordt sinds twee jaar met grote ijver gebouwd door architecten, landschapsdeskundigen en technenuten.
- 7 Ze worden van over de hele wereld ingevlogen, de projecten van tien uitverkoren équipes zijn in museum Chaillot te bewonderen.
- 8 Parijs als laboratorium van grootstedelijke vernieuwing, dat is het visioen van president Sarkozy.
- 9 De Babylonische taferelen waartoe dat leidt, zijn mooi om mee te maken.

Ariejan Korteweg, *de Volkskrant* van 6 oktober 2009.

De vertaling van bovenstaande tekst kunnen abonnees inzenden tussen **1 en 10 januari 2010** naar mijn adres: Dr. J. van Megen, Van Stiphoutstraat 1, 6561 EX Groesbeek. De uitwerking van de opgave verschijnt in het maartnummer 2010.

Nieuwe opgave Duits-Nederlands

My home is my castle

- 1 Wie in allen westlichen Ländern ist die Mittelschicht das stärkste und gewichtigste Element der Gesellschaft – aber im Gegensatz zu allen anderen westlichen Gesellschaften empfindet sie es selber nicht.
- 2 Die Wucht der Wirtschafts- und Finanzkrise wird in den Londoner Zeitungen nicht anhand einer „Durchschnittsfamilie“ illustriert, sondern an den Beispielen reicher Investmentbanker und armer, sozial verelendeter Gestalten.
- 3 Ein gemeinsamer gesellschaftlicher Nenner, verkörpert durch Prototypen wie „die Facharbeiterfamilie“ oder „den Eckrentner“, fehlt in der britischen Vorstellungswelt.
- 4 Ein anderes Wertgefüge und ungebrochene, auf dem historischen Dualismus von Adel und Bauern fußende Traditionen sorgen dafür.

- 5 Sozialstatistiken zeigen, dass die Einkommensschere im Vereinigten Königreich sich fast am weitesten spreizt im Kreis der westlichen Länder.
- 6 Das wohlhabende Fünftel der Bevölkerung verdient das Siebenfache dessen, was die unteren 20 Prozent an Einkommen zur Verfügung haben.
- 7 Und die regionalen Gegensätze sind noch weitaus krasser: Die ärmsten Gegenden auf den britischen Inseln erwirtschaften nicht einmal ein Achtel von dem, was die wohlhabendsten Gegenden, also Teile von London, zustande bringen.
- 8 In der britischen Vorstellungswelt rangiert der Grundwert der Freiheit, der sich auf die Magna Carta des Jahres 1215 bezieht, unbedingt vor Gleichheit und sozialer Gerechtigkeit.

Johannes Leithäuser, Korrespondent der „Frankfurter Allgemeinen Zeitung“, in das Parlament van 14 september 2009.

Deze vertaling dient u niet in te zenden. De uitwerking ervan verschijnt in het volgend nummer van 'de Talen'.

Richtig oder falsch

IA Richtig

- 1 Die am meisten befahrenen Straßen wurden mit einer Art [von] grobem Schotter befestigt.
- 2 Es besteht noch immer großer Zweifel an dem Verkauf von Opel an die österreichisch-kanadische Firma Magna.
- 3 Die Bewohner der Insel flüchteten [sich] vor dem Tsunami in höher gelegene Gebiete.
- 4 Die Autofahrerin zeigte ihm einen Vogel, was ihn sehr ärgerte.
- 5 Alles, was dazu gehörte, war vorhanden.

IB Commentaar

- 1 **Die am meisten befahrenen Straßen** is de juiste vorm. Wanneer de gewone superlatiefvorm op *–[e]st* bij een adjectief of deelwoord uitgesloten is, dient een omschrijving met *am meisten* of *meist-* te worden gebruikt. De vormen met *meist-* moeten als één woord met het adjectief of deelwoord worden geschreven, bijv. *die am meisten gelesene / meistgelesene Zeitung, die am meisten gerauchte / meistgerauchte Zigarre*. In plaats van **mit einer Art grobem Schotter** is ook *mit einer Art von grobem Schotter* correct. *Mit einer Art grober Schotter* is echter foutief, omdat het hier een appositie betreft; de naamval van het dominerende substantief en die van de appositie moeten derhalve overeenkomen (zie ook Jan van Megen, *Syntax der deutschen Gegenwartssprache*, pag. 122ff.).
- 2 **Großer Zweifel** is de enige mogelijkheid, omdat deze woordgroep het onderwerp van de zin is. Het woordje *es* is een zogenaamd plaatsonderwerp, dat uit de zin verdwijnt, wanneer een ander zinsdeel de eerste positie in de zin inneemt, bijv. *an dem Verkauf von Opel besteht ... großer Zweifel*. **Zweifel** wordt met het voorzetsel *an* verbonden, evenals het werkwoord *zweifeln*. Volgens de hoofdregels van de voorzetsels met *dat.* / *acc.* moet *an* dan de datief regeren. Ook voor **Verkauf** gelden dezelfde regels als voor *verkaufen*. Dit werkwoord heeft als specifieke omgeving *jmd.* [*verkauft*] *jmdm.* *etwas für Geld*. In plaats van *jmdm.* komt ook *an jmdn.* voor. Duden-Universalwörterbuch geeft het voorbeeld: *er hat seinen Wagen einem / an einen Kollegen verkauft*. Wanneer twee of meer **adjectieven een eenheid** vormen, wordt alleen het laatste verbogen; het eerste krijgt geen verbuigingsuitgangen: *an der deutsch-niederländischen Grenze, eine rot-weiß-blaue Fahne*.
- 3 **Bewohner** gebruikt men met name met betrekking tot een huis, een eiland e.d., terwijl *Einwohner* vooral aan een gemeente, stad, land etc. is gerelateerd, bijv. *die Bewohner des Hauses, die Stadt hat 100.000 Einwohner*. **[Sich] flüchten** komt reflexief en niet-reflexief voor. Er is nauwelijks betekenisverschil; men zou hoogstens kunnen zeggen dat bij **flüchten (= fliehen)** de nadruk op het vluchten voor een dreigend gevaar ligt en bij *sich flüchten* op het zich in veiligheid brengen ergensheen, bijv. *vor den Soldaten, vor dem Hochwasser flüchten; sie flüchteten sich vor dem Gewitter in eine Hütte* (Duden-Universalwörterbuch). Uit deze voorbeelden blijkt ook dat datgene waarvoor men vlucht met het voorzetsel **vor** wordt aangeduid, terwijl waarheen iemand vlucht met een richtingsvoorzetsel, bijv. *nach + dat.* of **in + acc.** tot uitdrukking wordt gebracht: *sich vor dem Tsunami in höher gelegene Gebiete flüchten*.
- 4 **Jmdm. einen / den Vogel zeigen** is een uitdrukking met de betekenis “sich an die Stirn tippen und damit jmdm. zu verstehen geben, dass er nicht recht bei Verstand sei” (Duden-Universalwörterbuch). **Ärgern** vereist een object in de accusatief: *das ärgerte ihn sehr*. Het reflexieve werkwoord *sich ärgern* heeft facultatief een voorzetselvoorwerp met *über + acc.* bij zich: *sich über etwas / jmdn. ärgern*. Het reflexief pronomen heeft dan de vorm van een accusatief.
- 5 **Was** dient hier te worden gebruikt als betrekkelijk voornaamwoord. Als relatief pronomen komt *was* in vier gevallen voor, anders moet steeds *der – die – das* als relativum fungeren: 1. in plaats van *das[jenige]*, *was*: bijv. *was er behauptet, stimmt nicht*. 2. met betrekking tot een voorafgaande [deel]zin: *sie war nicht gekommen, was ihn sehr freute*. 3. na ‘onzijdige’ voornaamwoorden, zoals *das[jenige]*, *alles, nichts, vieles, manches, etwas, dasselbe, das gleiche*: bijv. *manches, was er sagte, war gelogen*. 4. na gesubstantiveerde adjectieven (vooral in de superlatief): *das war das Schönste, was ich je erlebt hatte*. **Gehören** krijgt in de betekenis “Glied oder Teil eines Ganzen sein, zu etwas zählen” het voorzetsel *zu*: *er gehört schon ganz zu unserer Familie; dieser Wein gehört zur Spitzenklasse* (Duden-Universalwörterbuch). **Vorhanden** wordt in de vaste verbinding *vorhanden sein* steeds aaneengeschreven met kleine letters (Duden-Rechtschreibung, pag. 1149). In het gesubstantiveerde *das Vorhandensein* moet een hoofdletter worden gebruikt en is het geheel als één woord te beschouwen: *das Vorhandensein der benötigten Mittel*.

II Richtig oder falsch?

- 1 Manchen / manchem Politiker in dem Land konnte man nicht [ver]trauen.
 - 2 Man bindet sie / ihr den linken Arm mit einem Stück weißen Stoffs / weißer Stoff am / an den Betrand fest.
 - 3 Er / ihm wurde wegen seines großen Verdienstes / um seinen großen Verdienst gehuldigt.
 - 4 Bei viel[en] Firmen / Firms gibt es für Azubis / Auszubildenden wieder Leerstellen / Lehrstellen.
 - 5 Sie erzählte manches / Manches, wem / dem ich keinen Glaube[n] bei- / zumesse.
- De rubriek Richtig oder falsch? verschijnt in elk nummer van ‘De Talen’. Het gaat steeds om enkele korte zinnen met grammaticale respectievelijk lexicale moeilijkheden. In het volgend nummer verschijnt de oplossing van ‘II Richtig oder falsch?’ met een beknopte verklarende toelichting.

Akkoord over veiliger sociaal netwerken

Acuerdo sobre redes sociales más seguras

Van de redactie

Zo op het eerste gezicht leek dit een makkelijke tekst. Toch bevat het een aantal lastige vertaalkwesties die ongetwijfeld voor heel wat hoofdbrekens zullen hebben gezorgd. Voor zover ik het heb kunnen waarnemen betreft het vooral moeilijkheden op het gebied van woordvolgorde en zinsconstructie. We zullen er in de uitwerking dieper op ingaan.

We naderen alweer het einde van dit jaar. Tijd om afscheid te nemen van 2009 en tijd voor mij om afscheid te nemen van De Talen en van alle trouwe inzenders en lezers. Ik heb dit werk met plezier gedaan en vindt het wel jammer dat het zo kort heeft mogen duren. Maar niet getreurd, ik heb zat dingen te doen en zal wel verder gaan met dit avontuur waar wij 10 maanden geleden aan zijn begonnen: onze terugkeer naar Chili.

2009 was voor mij een zeer bijzonder en bewogen jaar. Na bijna een jaar in Chili kan ik gelukkig stellen dat het goed gaat met ons. De kinderen zijn helemaal gewend, doen het goed op school en hebben het erg naar hun zin. Af en toe steekt weemoed de kop op, maar dat hoort erbij. Ik zit vol plannen voor de toekomst. Als alles goed gaat begin ik in maart 2010 aan een postdoctorale studie aan de Universiteit van Concepción om mijn kansen op de arbeidsmarkt te vergroten.

Het is hier bijna zomervakantie en we zullen dit jaar kerst in de Patagonië vieren. Ik verheug me er nu al op! Ik wens u allemaal het beste in uw verdere leven! Prettige kerstdagen en een voorspoedig 2010!

Akkoord over veiliger sociaal netwerken: Het kan niet vaak genoeg gezegd worden: een titel dient kort, summier te zijn anders verliest het effect. In een titel moet men proberen veel te zeggen met zo weinig mogelijk woorden. Een min of meer letterlijke vertaling van het Nederlands is hier mogelijk. Het enige wat niet letterlijk vertaald wordt is het woord 'netwerken', een geverbaliseerde vorm van het zelfstandig naamwoord 'netwerk' (anders had er 'veiligere sociale netwerken' gestaan). In het Spaans kent men niet het geverbaliseerd gebruik, maar wordt doorgans de term *redes sociales* gebruikt. *Red* is trouwens vrouwelijk en er moet geen bepaald lidwoord voor staan (*las*), want we hebben het over netwerken in het algemeen. De titel is in de meeste gevallen goed vertaald. Toch wil ik twee voorbeelden geven van hoe het echt niet moet: *Acuerdo sobre la creación de una red de contactos social más segura para jóvenes menores de 18*

años / Llegado a un acuerdo sobre mantener y promover una red social de un modo más seguro.

1

Op initiatief van de Europese Commissie hebben zeventien Europese internetbedrijven gisteren een akkoord getekend

Por iniciativa de la Comisión Europea, diecisiete empresas de Internet europeas firmaron ayer un acuerdo

Op initiatief van de Europese Commissie hebben zeventien Europese internetbedrijven gisteren een akkoord getekend:

Voor 'internetbedrijven' ook *compañías de Internet*. 'Akkoord' is ook te vertalen door *convenio*. Bij 'Europese internetbedrijven' gaat het om bedrijven die zich in de eerste plaats met internet bezighouden en in de tweede plaats Europees zijn. Dat moet in de Spaanse vertaling worden weergegeven in de volgorde van de bijvoeglijke naamwoorden, dus: *empresas de Internet europeas* en niet *empresas europeas de Internet*. 'Hebben getekend': De Spaanse grammatica leert ons dat de *pretérito definido* (*firmaron*) wordt gebruikt om een handeling of gebeurtenis uit het verleden te beschrijven die geheel afgesloten is zonder dat er voor de spreker of schrijver nog verband bestaat met het heden. Vaak wordt een bepaald tijdstip in het verleden genoemd. Hier is dat 'gisteren' (*ayer*). *Han firmado ayer* is fout en *han firmado medio (sic!) febrero de 2009* is zwaar fout. De juiste plaatsing van bijwoorden blijft lastig. Het veiligst is om ze vlak na het hoofdwerkwoord te zetten: *firmaron ayer*.

2

om sociaal netwerken veiliger te maken voor jongeren onder de 18 jaar.

para hacer más seguras las redes sociales para jóvenes menores de 18 años.

Om sociaal netwerken veiliger te maken: Alternatieven voor 'om sociaal netwerken veiliger te maken' is: *para alcanzar/ lograr mayor seguridad en la mantención de redes sociales // para mejorar la seguridad de las redes sociales*. **Voor jongeren onder de 18 jaar:** Let op: 'onder de 18 jaar' niet letterlijk

vertalen, want het levert geen correct en uiterst lelijk Spaans op (*bajo la edad de 18 años*).

3

Tot de ondertekenaars behoren Google/YouTube, Facebook, Hyves en de Europese vestigingen van Microsoft en Yahoo.

Entre las empresas que firmaron el acuerdo se encuentran Google / YouTube, Facebook, Hyves y las sucursales europeas de Microsoft y Yahoo.

Tot de ondertekenaars behoren Google/YouTube, Facebook, Hyves en de Europese vestigingen van Microsoft en Yahoo: ‘ondertekenaars’: I.p.v. *firmaron* ook: *suscriben*. Strikt genomen is het zo dat *firmante* of *signatario* meer op personen slaat. Toch is de optie *entre los firmantes están/se encuentran* niet fout gerekend, omdat ik begrijp dat veel inzenders zich hebben laten leiden door de brontekst (‘Tot de ondertekenaars behoren’) en omdat in dit specifieke geval de bedrijven vertegenwoordigd worden door mensen en het uiteindelijk toch mensen zijn die hebben getekend. In deze context moeten we ‘behoren tot’ opvatten in de betekenis van ‘gerekend worden tot’. Om die reden is *pertenecer a / formar parte de* geen goede oplossing, want die vertalingen gaan meer in de richting van ‘onderdeel uitmaken van’ en ‘toebehooren’. Als we het woord ‘vestiging’ in de vD N-Sp opzoeken is *sucursal* (filiaal) de betekenis die we moeten hebben. Niet *establecimiento*, want dat is ‘vestiging’ in de betekenis ‘het zich vestigen, het gaan wonen in een bepaalde gemeente’ (DvD). De term *asentamiento* gaat meer de kant op van ‘nederzetting’ en heeft niets met ‘filiaal’ te maken.

4

Om jongeren beter te beschermen beloven de internetbedrijven een misbruikknop op hun sites te zetten.

Para proteger mejor a los jóvenes, las empresas se comprometen a poner un botón contra el abuso en sus sitios.

Om jongeren beter te beschermen: hier hebben we weer te maken met een bijwoord horend bij een werkwoord. Zoals eerder is aangegeven, is het het veiligst om in de Spaanse tekst het bijwoord vlak na het werkwoord te plaatsen: (*para*) *proteger mejor*. **Beloven de internetbedrijven een misbruikknop op hun sites te zetten:** ‘beloven’ is *prometen* en als vertaling van ‘zetten’ kan men ook *colocar* kiezen. ‘Misbruikknop’ is een neologisme waarvoor in het Spaans ook een benaming gevonden moet worden. De vondsten waren: *un botón de denuncia (de abusos)*, *botón de emergencia*. *Botón de abuso* is minder geschikt vanwege de tweeslachtigheid ervan, het impliceert dat het een knop is om misbruik te plegen in plaats van om het tegen te gaan. Eventueel ook *un botón para denunciar abusos*. Te omslachtig is *un botón que debe prevenir cualquier abuso*. Voor ‘sites’ ook: *sitios web*, *páginas web* of *web*. (*Web*)*sites* is pertinent fout, want de Engelse term hoort in een Spaanse tekst niet thuis, het moet vertaald worden.

5

Daarmee kunnen gebruikers eenvoudig melding maken van ongepaste contacten of ongepast gedrag van andere gebruikers.

Con ese botón se hará más fácil para los usuarios denunciar contactos o conductas indecentes de otros usuarios.

Daarmee kunnen gebruikers eenvoudig melding maken:

‘Daarmee’ is een van die typisch Nederlandse termen die in het Spaans lastig te vertalen zijn. Vaak hangt het erg van de context af. *Con eso* is in dit geval te vaag. Eventueel: *de esa forma / manera*. De combinatie ‘kunnen eenvoudig melding maken’ bleek moeilijk te vertalen. De min of meer letterlijke vertaling is trouwens ook een prima oplossing: (*los usuarios*) *podrán denunciar de manera sencilla / fácil // fácilmente / sencillamente*. ‘Melding maken’ is ook te vertalen met: *dar aviso de / notificar*. Eventueel: *reportar*. Niet: *mencionar / hacer mención* (te zwak), *pasar información* (niet mooi), *comunicar* (fout register), *presentar denuncia* (te sterk uitgedrukt).

De misbruikknop waarnaar in deze zin wordt verwezen met ‘daarmee’ moet nog komen, is nog iets van de toekomst. In het Spaans bedient men zich doorgaans van de *futuro* om dit soort nuances weer te geven. Vandaar dat het hoofdwerkwoord in de *futuro* staat: *podrán* i.p.v. *pueden*. Ook de voorkeur voor *ese botón* i.p.v. *este botón* heeft ermee te maken; de komst van de misbruikknop ligt nog in de toekomst en in tegenstelling tot *este* (deze / dit) impliceert *ese* (die / dat) wel afstand. De juiste vertaling en plaatsing van het bijwoord ‘eenvoudig’ leverde heel wat problemen op. Hierboven zijn al enkele mogelijkheden genoemd en wat de plaats betreft is het het beste om het bijwoord meteen na het werkwoord te zetten waar het iets over zegt (‘melding maken’). *Simplemente* is niet een goede optie hier, want het wordt al gauw ambigu; afhankelijk van de plaats binnen de zin kan het ‘eenvoudigweg’, ‘domweg’ betekenen en dat staat hier niet. **Van ongepaste contacten of ongepast gedrag van andere gebruikers:**

Volgens de DvD heeft ‘ongepast’ twee betekenissen: ten eerste betekent het ‘ondoelmatig’, ‘misplaatst’ en ten tweede ‘niet voegende’, waar we het in deze context over hebben. De juiste Spaanse betekenissen zijn: *indecente / poco correcto*. Andere mogelijkheden zijn: *impropio, incorrecto*. In de brontekst wordt twee keer hetzelfde bijvoeglijk naamwoord genoemd bij twee verschillende zelfstandige naamwoorden. In het Spaans kan men het bijvoeglijk naamwoord een keer gebruiken voor beide zelfstandige naamwoorden door het qua geslacht en aantal (enkelvoud / meervoud) te laten samenvallen met het tweede zelfstandige naamwoord of door het in het mannelijk meervoud te zetten.

6

Daarnaast zorgen de bedrijven ervoor dat de volledige profielen en contactlijsten van gebruikers onder de achttien jaar automatisch als vertrouwelijk worden opgeslagen.

Además, las empresas se encargarán que los perfiles y listas de contactos completos de los usuarios menores de dieciocho años se archiven automáticamente como confidenciales.

Daarnaast zorgen de bedrijven ervoor dat: ‘Daarnaast’ kan ook worden vertaald met *fuera de eso, aparte de eso* en ‘ervoor zorgen’ ook met: *se ocuparán / procurarán*. Niet: *tener cuidado de* (opletten). In zin 5 is al aangegeven waarom ‘kunnen’ in de *futuro* staat (*podrán*). De *futuro* in deze zin (*se encargarán*) hangt daarmee samen. In het fragment dat begint bij ‘Om jongeren beter te beschermen...’ en eindigt bij ‘...bezoekers van dertien jaar en ouder’ wordt uiteengezet wat er zoal in het akkoord staat, wat men van plan is in de toekomst te gaan doen om sociaal netwerken veiliger te maken. Dat gaat dit hele fragment door en daarom komen alle hoofdwerkwoorden in de volgende zinnen in de *futuro* te staan. **De volledige profielen en contactlijsten van gebruikers onder de achttien jaar automatisch als vertrouwelijk worden opgeslagen:** Het bijvoeglijk naamwoord ‘volledig’ slaat vermoedelijk zowel op profielen als op contactlijsten. Zo hebben veel inzenders dat ook opgevat. Een vertaling als *los perfiles completos y las listas de contactos completas* doet echter geforceerd aan. Een uitkomst biedt de Spaanse grammatica: als een bijvoeglijk naamwoord op meerdere zelfstandige naamwoorden slaat, kan men het qua geslacht en getal samen laten vallen met het zelfstandige naamwoord dat als laatste wordt genoemd of men kan ervoor kiezen het in mannelijk meervoud te zetten. De tweede optie komt natuurlijker over en geniet daarom de voorkeur. Andere mogelijkheden: *que los perfiles y listas de contactos de los usuarios menores de dieciocho años se archiven en su totalidad automáticamente como confidenciales*. Of: *que los perfiles y listas de contactos de los usuarios menores de dieciocho años se archiven integral y automáticamente como confidenciales*. Het hoofdwerkwoord in deze zin (‘zorgen ervoor’) veroorzaakt een *subjuntivo* in de bijzin: *archiven, almacén* of *guarden*. Eventueel ook: *sean archivados / almacenados / guardados*. ‘Vertrouwelijk’ in de zin van ‘wat niet verder verteld, niet openbaar gemaakt mag worden, syn. confidenciel’ (DvD) wordt in het Spaans vertaald met *confidencial*. Dat staat als tweede betekenis (‘geheim’) van ‘vertrouwelijk’ in de vD N-Sp. Niet: *en confianza / privado* (persoonlijk). ‘Persoonlijk’ betekent ‘behorend tot of betrekking hebbend op een persoon’ (DvD) en impliceert dat de persoon zelf over het betreffende beschikt en kan beslissen daarmee te doen wat hij / zij wil. Dat is hier niet het geval. De profielen en contactlijsten zijn in handen zijn van netwerkbedrijven en die moeten er (vertrouwelijk) mee omgaan. ‘Persoonlijk’ is hier niet van toepassing, want de profielen en contactlijsten zijn niet van de mensen die ermee om moeten gaan.

7

Dat maakt het lastiger voor mensen met slechte bedoelingen om toegang te krijgen tot die gegevens.

Esto dificultará el acceso a esos datos a personas con malas intenciones.

Dat maakt het lastiger voor mensen met slechte bedoelingen om toegang te krijgen tot die gegevens: ‘lastig’ in de betekenis van ‘moeilijk’ wordt in het Spaans *difícil o complicado*; ‘lastiger maken’ wordt *dificultar / complicar*. Liever niet *hacer más*

difícil; dat klinkt te vertaald en het is ongebruikelijk en niet mooi. ‘Met slechte bedoelingen’: hier hebben we weer eens een voorbeeld van een bijvoeglijk naamwoord dat in Spaans vóór het zelfstandig naamwoord komt te staan in plaats van na het zelfstandig naamwoord wat gebruikelijk is: *malas intenciones*, omdat *malo* hier in figuurlijke zin wordt bedoeld. Ook: *con / de mala fe*.

Toegang krijgen tot ook: *tener acceso a / conseguir acceso a / acceder a*. Het voorzetsel ‘voor’ is op zeer verschillende manieren vertaald. Bij de werkwoorden *dificultar / complicar* hoort het voorzetsel *a*: *dificultarle algo a alguien*. Deze zin is niet één keer hetzelfde vertaald en bleek een lastige klus. Er zaten helaas geen foutloze oplossingen tussen. De keuze voor het gechargeerde, niet fraaie *hacer más difícil*, het niet gebruiken van de *futuro* voor het hoofdwerkwoord en verkeerde woordvolgorde waren de grote struikelblokken. Ik licht er een aantal uit: *Esto hará más difícil a las personas con malas intenciones a tener acceso a estos datos* (*hará más difícil* is ongebruikelijk en niet mooi, voorzetsel *a* vóór *tener* hoort er niet te staan en ‘die’ is *esos* en niet *estos*). *Eso complica la situación para gente con intenciones malas de penetrar en estos datos* (*complica la situación* te ver gezocht en te omslachtig, er hoort te staan: *malas intenciones, penetrar en* is een te sterke vertaling voor het vrij neutrale ‘toegang krijgen tot’ en bovendien wat ongelukkig gekozen gezien de context, *estos* i.p.v. *esos*). *Esto hará a personas con malas intenciones más difícil tener acceso a esos datos* (Zoals gezegd, *hará más difícil* is niet zo fraai en moet vooral niet gescheiden wordt zoals hier, want dat komt de leesbaarheid van de zin totaal niet ten goede.).

8

Ook wordt het lastiger voor jonge kinderen om zich aan te melden voor sociale netwerken die zich richten op bezoekers van dertien jaar en ouder.

También será más difícil para niños pequeños inscribirse en redes sociales dirigidas a visitantes mayores de trece años.

Ook wordt het lastiger voor jonge kinderen: net hadden we ‘lastiger maken’ (*dificultar / complicar*), nu hebben we ‘lastiger worden’ wat ook vertaald kan worden met: *hacerse más difícil* en dit hoofdwerkwoord moet in de *futuro* staan: *se hará más difícil / complicado*. ‘Jonge kinderen’ wordt net als ‘kleine kinderen’ *niños pequeños* of *niños de corta edad*. Eventueel ook *menores de edad / niños*, al zijn deze termen wat ruimer dan wat hier wordt bedoeld met ‘jonge kinderen’. **Om zich aan te melden voor sociale netwerken die zich richten op bezoekers van dertien jaar en ouder:** ‘zich aanmelden’ moet hier gelezen worden in de betekenis van ‘opgeven als verzoekende tot iets toegelaten te worden, als mededinger of als gegadigde’ (DvD). Dat kan in het Spaans ook weergegeven worden met: *registrarse en / apuntarse a*. Niet: *matricularse / anunciarse en / presentarse / declararse*. *Matricularse* betekent inderdaad zich aanmelden, zich inschrijven maar heeft specifiek betrekking op educatieve instellingen, cursussen examens, en dergelijke; *anunciarse* (zich aankondigen); *presentarse* (zich vertonen, zich

voorstellen); *declararse* (zich verklaren, zich uitspreken). ‘Netwerken die zich richten op’: *redes sociales orientadas a*. Eventueel ook, maar minder mooi: *redes sociales que se dirigen a / se orientan a*. ‘Van dertien jaar en ouder’: ouder dan, jonger dan is in het Spaans *mayor de, menor de*. ‘Van dertien jaar en ouder’ wordt *mayor de trece años*. Eventueel ook maar meer spreektaal: *de trece años para arriba*. Niet: *de trece años y más / de trece años y mayor(es) / de más de trece años / de trece años y más alto / de trece años y más vieja*.

9

De netwerkbedrijven zullen de Europese Commissie inlichten over hun veiligheidsbeleid.

Las empresas de redes informarán a la Comisión Europea sobre su política de seguridad.

De netwerkbedrijven zullen de Europese Commissie inlichten over hun veiligheidsbeleid: Er staat ‘netwerkbedrijven’, dus strikt genomen moet er *empresas / compañías de redes* staan. Niet: *empresas de Internet / proveedores / compañías web / empresas de la web*. ‘Zullen inlichten’ ook: *mantendrán informada*. Voor ‘veiligheidsbeleid’ eventueel ook *dispositivo de seguridad* wat zoveel betekent als ‘veiligheidsvoorzieningen’, ‘veiligheidsmaatregelen’.

10

Ze moeten ook aangeven hoe ze de maatregelen tegen april van dit jaar in de praktijk denken te brengen.

Deben indicar también como piensan llevar a la práctica las medidas hacia abril del presente año.

Ze moeten ook aangeven hoe ze de maatregelen tegen april van dit jaar in de praktijk denken te brengen: ‘aangeven’ kan ook met *señalar* worden vertaald. Niet: *explicar* (‘uitleggen’, is net iets anders dan ‘aangeven’). Vragende voornaamwoorden zoals *¿cuándo?*, *¿dónde?*, *¿cómo?* krijgen bij indirect gebruik ook een accentteken. Voor ‘in de praktijk brengen’ ook: *poner en práctica*. Eventueel *aplicar*. Niet: *efectuar / introducir en la práctica / poner en marcha* (‘in werking stellen’ past niet echt bij maatregelen). ‘Tegen april van dit jaar’ is *hacia abril de este año*, vóór april van dit jaar ofwel *antes de abril de este año*. Dat is iets anders dan *hacia finales de marzo de este año* of *a principios de abril*. Ook niet *para / hasta / alrededor de abril de este año* of *antes del final de abril* of *hacia avril del año que viene* (sic!).

(Fuente: ANP)

Beoordeling Nr.7, 2009

Goed: Charlotte, Dúo Dinámico
Ruim voldoende: Acto, Doñana, Zapateado, R.S.
Voldoende: Ana, Cenicienta / Watapanaboom, Comar
Twijfelachtig: Isabel, Henco, Mobi
Onvoldoende: Don Pedro

*Vertaling Nederlands – Spaans***Fragment uit ‘La Mano de Fátima’**

1

El morisco, viudo, flaco y ajado, curtido por el sol y cojo de la pierna izquierda, vivía en una choza que había soportado mil reparaciones sin demasiado éxito.

De morisk, een magere afgetobde weduwnaar, gelooid door de zon en mank aan het linkerbeen, woonde in een armoedig huis dat al duizend nagenoeg vergeefse reparaties had ondergaan / al duizend keer zonder veel succes was gerepareerd.

2

Aunque no sabía su edad, a Hernando le parecía uno de los más viejos del pueblo.

Hoewel Hernando zijn leeftijd niet wist, leek hij hem een van de oudste mannen van het dorp.

3

Pese a que la puerta estaba abierta, Hernando la golpeó con los nudillos tres veces.

Ondanks dat de deur openstond / ondanks de openstaande deur, klopte Hernando (er) drie keer (op) met zijn knokkels.

4

—La paz —contestó Hamid a la tercera—. He visto regresar a Brahim al pueblo —añadió en cuanto el muchacho hubo traspasado el umbral.

‘De vrede’, antwoordde Hamid bij de derde keer. ‘Ik heb Brahim in het dorp zien terugkomen’, voegde hij toe zodra de jongen de drempel over was.

5

Una humeante lámpara de aceite iluminaba la estancia, que era todo el hogar de Hamid, y pese a los desconchados de las paredes y las goteras que venían del terrado, la sala aparecía pulcra y limpia, como todas las habitaciones de las casas moriscas.

Een walmende olielamp verlichtte de ruimte, de enige waaruit het huis van Hamid bestond, maar ondanks de afgebladderde muren en het lekkende dak / de lekkages van het dak, zag de kamer er proper / netjes en schoon uit, zoals alle kamers in de moriskenhuizen.

6

La chimenea estaba apagada. El único ventanuco de la choza había sido cegado para que no cayese el dintel.

Het haardvuur was uit. Het enige raampje van het huis was geblindeerd / dichtgemaakt om te voorkomen dat bovendorpel eruit viel.

7

El muchacho asintió y se sentó en el suelo junto a él, sobre un almohadón raído.

De jongen knikte en ging naast hem op de grond zitten, op een groot versleten / sjofel / kussen.

8

—¿Has rezado ya?
Hernando sabía que se lo preguntaría.

*‘Heb je al gebeden?’
Hernando wist dat hij het (hem) zou vragen.*

9

También sabía cuáles iban a ser la siguientes palabras: «La oración de la noche...».

En ook (wist hij) wat zijn volgende woorden zouden zijn: ‘het nachtgebed...’

10

—... es la única que podemos practicar con cierta seguridad —repetía siempre Hamid—, porque los cristianos duermen.

‘...is het enige dat we redelijk veilig kunnen verrichten’, herhaalde Hamid steeds weer, ‘want de christenen slapen dan.’

(Fuente: Ildefonso Falcones, La mano de Fátima, Ed. Grijalbo)

Commentaar: ik had u dit beloofd als vertaling om op te sturen, maar er ging helaas iets mis met de planning. Vandaar dat we het zo hebben opgelost. De vertaling is nog niet af. **Morisco**: letterlijk ‘moro’ + ‘i-sco’. Deze laatste uitgang geeft het woord een denigrerende klank. De betekenis is ‘Dícese del moro bautizado que, terminada la reconquista, se quedó en España.’ vDale geeft *morisk*. Soms laat men ook *morisco* / *morisca* staan. In deze tekst wordt *moor* door de christenen gebruikt als scheldwoord. **Pese a que la puerta estaba abierta**: geen vertaalprobleem, wel een verwijzing naar de verplichting hun deuren open te houden, om het de morisken onmogelijk te maken hun islamitische gewoontes te handhaven. **La paz**: voluit ‘la paz sea contigo’, *de vrede zij met jullie / u*, bij de morisken / moslims de gebruikelijke groet. **La oración de la noche...:** de morisken baden naar islamitisch gebruik vijf keer, nl. het ochtendgebed, middaggebed, namiddaggebed, gebed van zonsondergang en het nachtgebed. **Es la única que podemos practicar**: niet voor niets staat hier ‘practicar’ en niet ‘rezar’. Aan de gebeden gaan rituele wassingen vooraf en bovendien moeten ze in een bepaalde houding en een bepaalde richting (naar Mekka) gezegd worden.

Dit is maar een klein voorbeeld van hoe de auteur zijn best heeft gedaan om zoveel mogelijk cultuur- en religiespecifieke informatie in zijn boek te verwerken. In hetzelfde hoofdstuk, en ook verder in het boek worden kerkelijke functies en gewoonten beschreven, maar ook de zijdeteelt, de leerlooierij, de paardenfokkerij, en zelfs de gokhuizenwereld met hun eigen terminologie passeren de revue, om nog maar niet te spreken over de belangrijkste steden van Andalusië: Granada, Sevilla en vooral Córdoba waar de hoofdpersoon het grootste deel van zijn leven doorbrengt. Wie nog nooit in Andalusië geweest is, vindt in dit boek wellicht een mooie aanleiding!

Nieuwe opgave Spaans-Nederlands

Los siluros se comen las palomas junto al Pilar

La nueva atracción de los paseantes de la ribera del Ebro en Zaragoza es comprobar cómo un grupo de siluros de tamaño medio se alimentan de palomas en las orillas del Ebro, junto al puente de Piedra.

Diariamente, los curiosos se concentran sobre el puente para presenciar el curioso sistema de caza del que se valen los ejemplares de esta especie invasora, que pueden llegar a pesar cien kilos. El departamento de Medio Ambiente del Gobierno aragonés aseguró ayer que no es raro que estos animales “coman palomas o pequeños pollos de pato”. El jefe del Servicio de Biodiversidad del Departamento de Medio Ambiente de la DGA, Manuel Alcántara, consideró

que este comportamiento de los siluros es “bastante normal”. La llegada de los peces al cauce, “que se conoce desde hace tiempo”, se debe a que los pescadores los sueltan cuando son ejemplares jóvenes para practicar su pesca. Con esta actividad le hacen un flaco favor al medio ambiente. Alcántara señaló que los siluros comen básicamente limos, animales muertos y detritus, y que las palomas no forman parte de su dieta principal. Pero al tener la boca muy grande “se comen cualquier cosa que quepa en ella, pues no seleccionan su alimentación”.

(Fuente: El Periódico de Aragón, 10/09/2009, D. CHIC / R. LOZANO)

De vertaling van deze opgave dient uiterlijk **15 januari 2010** in Times Roman, 12 pt met ruime kantlijnen en 1,5 regelafstand, in het bezit te zijn van Fennie Steenhuis, Galileistraat 37, 2561 SX, Den Haag (op de envelop graag DE TALEN) of detalenspaans[at]gmail.com. De uitwerking verschijnt in het maartnummer 2010.

Nieuwe opgave Nederlands-Spaans

De herkomst van Sinterklaas

Sinterklaas komt ieder jaar uit Spanje naar Nederland. De heilige Sint-Nicolaas leefde echter in de Oudheid. Na zijn dood rustte hij eerst een paar eeuwen in Turkije en daarna ruim 900 jaar in Italië.

Sint-Nicolaas komt oorspronkelijk niet uit Spanje. Hij was bisschop van Myra, een havenstad in het huidige Zuidwest-Turkije. Over zijn leven is weinig bekend. Volgens de overlevering overleed hij op 6 december 343. Na zijn dood deden er verhalen de ronde over de wonderen die hij zou hebben verricht en werd hij heilig verklaard.

Sint-Nicolaas werd de beschermheilige van zeelieden, handelsreizigers, kinderen, dieven, pandjesbazen, maagden en prostituees. Zijn graf in een voor hem gebouwde kerk in Myra werd een bedevaartsoord voor duizenden reizigers. In 1087 dreigden de Turken (Seidsjoeken) Myra te veroveren. In christelijk West-Europa wilde men de overblijfselen van de heilige niet in hun 'heidense' handen laten vallen. Zeelui uit de Zuid-Italiaanse stad Bari voeren in het geheim naar Myra en roofden de beenderen van Sint-Nicolaas. In Bari werd Sint-Nicolaas herbegraven in een speciaal gebouwde kathedraal. Zijn overblijfselen liggen daar tot de dag van vandaag.

De actie van de zeelui van Bari was niet voor niets geweest, want Myra viel inderdaad in handen van de Turken. (...)

Bron: <http://geschiedenis.vpro.nl/artikelen/19946709/>

Niet insturen. Een werkvertaling met commentaar en/of alternatieven wordt gepubliceerd in het volgende nummer.

SNEVT-examen juni 2009

TEKST 1

Vertaal in uw doeltaal onderstaande tekst voor de versie voor anderstaligen van de website van de Vlaamse reguleringsinstantie voor de elektriciteits- en gasmarkt (VREG) ten behoeve van immigranten in België.

Verlicht uw rekening met de zonneboiler

Hoe werkt een zonneboiler?

Om de zonnestraling op te vangen, wordt op het dak van de woning een zwarte plaat of zonnecollector gemonteerd. Deze bevat een vloeistof die door het zonlicht wordt verwarmd. De vloeistof geeft zijn warmte af aan het koude leidingwater in de boiler. 's Zomers warmt de zonneboiler voldoende water op tot comforttemperatuur. In de winter of op minder zonnige dagen springt de gewone warmwaterinstallatie bij.

Wat kost het?

Het materiaal voor een zonneboiler met de capaciteit voor een gezin van vier personen bedraagt gemiddeld 4250 euro, incl. 6% BTW (voor een woning ouder dan vijf jaar). De installatiekosten bedragen gemiddeld 800 euro. Vergeleken met een traditionele boiler zijn de materiaalkosten ongeveer 1000 tot 3000 euro hoger, terwijl voor de installatie 500 euro extra betaald moet worden. Daartegenover staat wel dat met een zonneboiler de jaarlijkse energiekosten voor de verwarming van water slechts de helft bedragen.

Subsidies voor particulieren

Een deel van de investeringskosten kunt u terugbetaald krijgen dankzij een aantal subsidies:

- U kunt de factuur van uw zonneboiler inbrengen bij de jaarlijkse belastingaangifte. Het belastingvoordeel heeft wel een bovengrens.
- Sommige gemeenten en provincies geven subsidies voor zonneboilers of voor hernieuwbare energie in het algemeen.

TEKST 2

Voor een Europees congres over orgaandonatie wordt een brochure samengesteld. In deze brochure wordt een overzicht van de discussie over orgaandonatie en het donorcodicil in Nederland opgenomen, waarin de standpunten van politieke partijen over eventueel aanpassen van het huidige systeem aan bod komen. Vertaal onderstaand fragment uit een argumentatiestuk van een van de partijen in uw doeltaal.

Het grootste probleem van het huidige systeem is de grote groep zwijgende mensen van wie de nabestaanden niet zeker weten wat hun wens is. Indien niets met zekerheid bekend is over de mening van de overledene, worden nabestaanden en artsen geconfronteerd met uiterst moeilijke beslissingen omtrent de toestemming tot het uitnemen van organen. Bij een geen-bezwaar-systeem is iemand, indien er geen registratie is, in principe donor. Dat brengt meer duidelijkheid en bovendien wordt donatie een vanzelfsprekender vraag, waardoor het voor artsen iets minder moeilijk wordt de donatievraag te stellen.

Vorige week presenteerde het Rathenau Instituut de resultaten van een onderzoek naar de morele waarden die een rol spelen bij de keus voor een wettelijk systeem. De onderzoekers benadrukken de wederkerigheid en trekken de conclusie dat een geen-bezwaar-systeem moreel gezien de voorkeur heeft. Doneren zou 'regel' moeten zijn, en door de optie om te kunnen weigeren blijft het principe van zelfbeschikking overeind. Uit het eveneens door hen uitgevoerde opinieonderzoek blijkt dat maar liefst 69 procent van de ondervraagden voor is. Ook de Gezondheidsraad heeft zich al eerder in ferme bewoordingen voor dit systeem uitgesproken. Het biedt geen garantie dat er voldoende donoren beschikbaar komen, maar de kans dat het aantal potentiële donoren stijgt, is aanzienlijk.

Brievenbus

Comar vraagt zich af of het door elkaar gebruiken van de *subjuntivo*-vormen van de verleden tijd (bijvoorbeeld: *hubiera, hubiese*) in het boek *El Juego del Angel* van Carlos Ruiz Zafón alleen om stilistische redenen wordt gedaan of dat er misschien andere redenen voor zijn. Voorbeeld: “*Si le hubiese dicho que me dedicaba a hacer figurillas de pesebre con estiercol fresco le hubiera arrancado el triple de entusiasmo*”.

Het Spaans kent dus twee verschillende vormen voor de aanvoegende wijs van de onvoltooid verleden tijd (*subjuntivo de imperfecto*), die op *-ra* en die op *-se*: *cantara, cantase*. In de meeste gevallen kunnen beide vormen in hoofd- en bijzinnen door elkaar gebruikt worden, zonder verschil in betekenis. Wel moet hierbij aangetekend worden dat de vormen op *-se* meer tot de spreektaal behoren en die op *-ra* meer tot de schrijftaal. Het lijkt er inderdaad op dat Ruiz Zafón het zo gedaan heeft om wat variatie in zijn tekst aan te brengen en niet al vaak in herhalingen te vervallen.

N.a.v. de bespreking van ‘Foam’ vindt Comar de vertaling in zin 3 *Junto al Keizersgracht, un canal en la zona céntrica de la ciudad* (‘Je vindt Foam aan de Keizersgracht’) wat vreemd klinken, omdat Keizersgracht behalve een gracht ook een straat is.

Mij leek het niet echt nodig om specifiek aan te geven dat de Keizersgracht ook een straat is. Amsterdam

staat immers in de hele wereld bekend om zijn grachten(gordel) en het is algemeen bekend dat die beroemde grachten tevens straten zijn. In de uitwerking gaf ik trouwens ook al aan dat men er eventueel *en la calle Keizersgracht* van zou kunnen maken, maar ik gaf ook aan waarom ik de Keizersgracht liever geen straat wilde noemen. Ik heb enkele Spaanse toeristische gidsen en websites erop nagekeken en daarin worden de grachten meestal alleen met *canal* aangeduid.

Verder vraagt Comar zich af wat er in zin 4 precies bedoeld wordt met ‘te beleven op verschillende snelheden’. Of daarmee de snelheid van de verschillende media (foto, film/videobeelden, internet, enzovoort) wordt bedoeld. In zin 4 staat: ‘Foam is een continue bron van inspiratie, te beleven op verschillende snelheden’. Vervolgens wordt uiteengezet wat er zoal in het Fotografiemuseum Amsterdam te beleven valt: grootschalige tentoonstellingen worden afgewisseld met kleine exposities; er worden debatten georganiseerd en er is ook ruimte om in alle stilte te studeren; grote namen komen voorbij maar ook beginnende kunstenaars kunnen er aan het werk. Ik denk dat er met ‘te beleven op verschillende snelheden’ wordt bedoeld dat mensen op verschillende manieren gebruik kunnen maken van het museum. Men kan er niet alleen terecht voor het bezichtigen van tentoonstelling maar het biedt veel meer mogelijkheden.

Walter Cronkite

Walter Cronkite

Het Engels van de journalisten van de New York Times is van een zeer hoog niveau, en wordt terecht alom geroemd, maar toch heeft ook hun Engels de typische trekjes van journalistiek taalgebruik: lange zinnen (vaak 1 zin per alinea) en nogal wat ongewone woorden als *avuncular* en *benediction*. Vooral die lange zinnen maken het vertalen soms lastig, onder andere doordat de volgorde van zinsdelen (met name bijwoordelijke bepalingen) in het Engels vaak anders is dan in het Nederlands, zodat zinnen soms beter flink omgegooid kunnen worden.

1

Walter Cronkite, who pioneered and then mastered the role of television news anchorman with such plain-spoken grace that he was called the most trusted man in America, died Friday at his home in New York.

Afgelopen vrijdag overleed in zijn huis in New York Walter Cronkite, de man die als eerste op de Amerikaanse televisie de rol van 'anchorman', centrale presentator van het nieuws, ontwikkelde en perfectioneerde, en wel op een zo heldere en charmante manier dat hij werd beschouwd als de meest vertrouwenwekkende man van de VS.

In mijn voorbeeldvertaling heb ik de bijwoordelijke bepalingen van tijd en plaats naar het begin van de zin verplaatst, om een meer natuurlijke Nederlandse zinsconstructie te verkrijgen. Dat wil niet zeggen dat een vertaling die de Engelse constructie volgt, dus beginnend met het onderwerp (in dit geval een erg lang onderwerp door die ingebedde bijzin) en de bijwoordelijke bepalingen aan het eind, echt niet kan in het Nederlands. Een andere optie was om de bijzin uit de zin te halen en als aparte hoofdzin te presenteren, dus bijvoorbeeld *Afgelopen vrijdag overleed in zijn huis in New York de bekende Amerikaanse nieuwslezer Walter Cronkite. Hij was de eerste die &c. / De bekende Amerikaanse nieuwslezer Walter Cronkite is afgelopen vrijdag in zijn huis in NY overleden. Hij was de eerste die &c.* Ook hierbij heb ik een lichte voorkeur voor de versie die begint met de bijwoordelijke bepalingen, vanwege de betere aansluiting met die nieuwe tweede zin. De toevoeging *bekende Amerikaanse nieuwslezer* is hierbij niet verplicht, maar wel aan te bevelen, want een beginzin als *Walter Cronkite is vrijdag in zijn huis in NY overleden* gaat er min of meer vanzelfsprekend vanuit dat de lezer meteen weet wie Cronkite was.

who pioneered and then mastered the role: ook *die de rol van anchorman eerst uitvond en daarna tot in de perfectie beheerste / die zich als eerste de rol eigen maakte van / die de wegbereider was voor de rol van anchorman en vervolgens een meester werd in dat vak / de nieuwslezer*

*die zich ontwikkelde tot anchorman; liever niet die pionier en daarna meester was in de rol van / die pionierswerk verrichte op het gebied van de televisiejournalistiek / die aan de grondslag lag van de televisiejournalistiek (het gaat hier specifiek over zijn rol als anchorman); niet de eerste nieuwslezer / televisiepresentator van het eerste uur / die baanbrekend werk verrichte bij de televisie en later de rol van anchorman beheerste / die de rol van anchorman meester werd (onjuiste constructie) / zijn rol als beginnend en later geofend tv-nieuwslezer / Hij was een pionier en beheerste de rol van anchorman. **anchorman:** Hoewel ik het Engelse woord hier bij voorkeur zou handhaven (omdat het zo nauw verbonden is met de persoon van Cronkite), zou ik er wel een korte uitleg bij zetten, omdat ik niet zonder meer aanneem dat iedereen in Nederland weet wat dat is. Omgekeerd vind ik dat je met alleen maar de aanduiding (tv-)nieuwslezer de rol van Cronkite wat tekort doet. Wat zeker niet kan is *presentator van tv-programma's*, want hij hield zich alleen bezig met het nieuws.*

with such plain-spoken grace: ook *dankzij zijn oprechte uitstraling / die het nieuws met zoveel charme in gewone mensentaal bracht / met zo'n oprechte (en charmante) manier van optreden / natuurlijke / ongekunstelde / onopgesmukte charme; liever niet met zo'n vanzelfsprekende charme / waardigheid / elegantie / gratie; niet met zoveel openhartigheid / onverbloemd / compromisloos / vaardigheid / gezag / beleefdheid. **called:** ook *dat hij er de bijnaam / reputatie van ... aan overhield / dat hij gold als / door veel mensen werd gezien als; liever niet dat hij werd uitgeroepen tot / de titel kreeg van* (het Engelse woord **called** suggereert niet dat er een formele verkiezing is geweest). **the most trusted man in America:** ook *vertrouwenwekkendste / meest betrouwbare / betrouwbaarste / geloofwaardigste man van Amerika / de Verenigde Staten; liever niet meest vertrouwde* (dat zou ik als lezer interpreteren als een gezicht dat je vertrouwd voorkomt, dus dat je vaak hebt gezien, en daar gaat het hier volgens mij niet om). **died:** in het Nederlands kan hier zowel de onvoltooid verleden tijd (*stierf afgelopen vrijdag*) als de voltooid tegenwoordige tijd (*is afgelopen vrijdag gestorven*) worden gebruikt, dit in tegenstelling tot het Engels, waar de specifieke tijdsbepaling de *simple past* verplicht maakt. **at his home in New York:** ook *in zijn woonplaats NY / thuis in NY.**

2

From 1962 to 1981, Mr. Cronkite was a nightly presence in American homes and always a reassuring one, guiding viewers through national triumphs and tragedies alike, from moonwalks to war, in an era when network news was central to many people's lives.

Van 1962 tot 1981 was Cronkite elke avond een vertrouwde en altijd geruststellende verschijning in de Amerikaanse huiskamers, die de kijkers bijpraatte over zowel nationale triomfen als nationale tragedies, over onderwerpen uiteenlopend van maanwandelingen tot oorlogen, in een tijdperk dat het televisiejournaal een belangrijke plaats innam in het leven van vele mensen.

Mr. Cronkite: in een Nederlands krantenartikel zou het zeer ongebruikelijk zijn om iets als *Meneer Cronkite / de heer Cronkite* te gebruiken. Normaal gesproken wordt de eerste keer iemands voor- en achternaam genoemd, en daarna alleen de achternaam. **was a nightly presence in American homes:** ook *was C iedere avond / avond aan avond een vertrouwde verschijning / gast / verscheen C elke avond in de Amerikaanse huiskamers / was C elke avond op de televisie / de buis / het scherm in (tallose) Amerikaanse huiskamers / bij Amerikaanse gezinnen / was C elke avond present / aanwezig in (de) Amerikaanse huizen / in de huiskamer te zien; liever niet huishoudens; niet avondlijke. and always a reassuring one: ook *en er ging altijd iets geruststellends van hem uit; liever niet was C elke avond geruststellend in de Amerikaanse huiskamers aanwezig / was C een steeds weer geruststellende aanwezigheid / en hij stelde de kijkers / iedereen altijd gerust / en was altijd geruststellend / rustgevend / een geruststellend iemand. guiding viewers through:* ook *zoals / terwijl / waarbij hij de kijkers / kijker meevoerde door / inlichtte over / terwijl hij samen met de kijkers ... doornam; liever niet loodste / leidde / begeleidde / gidste door / meenam.* Enkele van deze elementen lieten zich ook goed op een andere wijze combineren, bijvoorbeeld *en leidde hij de kijkers op geruststellende wijze door / en wist de kijkers altijd op een geruststellende manier mee te voeren door &c. national triumphs and tragedies alike:* ook *nationale hoogte- en dieptepunten / hoogtepunten en rampen / zowel momenten van nationale triomf als tragische gebeurtenissen / successen en tragedies; liever niet overwinningen en nederlagen / tegenslagen; niet op dezelfde manier (voor alike). from moonwalks to war:* ook *van (de eerste) voetstappen op de maan tot de oorlog in Vietnam; liever niet oorlogshandelingen / oorlogvoering. in an era when network news was central to many people's lives:* ook *in een tijd waarin het journaal / het nieuws op (de) tv / op de nationale televisiezenders centraal stond in het leven van velen; liever niet in het leven van vele mensen de voornaamste nieuwsbron was / hoofdzaak was / en dat in een tijd dat &c.* (dit laatste klinkt alsof dit extra bijzonder was, terwijl het juist een deel van de verklaring van Cronkites populariteit vormt). **network news:** dit verwijst naar de grote tv-netwerken in de VS, zoals NBC, waar in de tijd vóór de kabel en het internet heel Amerika naar keek. Voor de Nederlandse lezer lijkt me de toevoeging *network* niet erg van belang, en ik heb het dus in de voorbeeldvertaling weggelaten, maar als u dit element toch wilde weergeven, is iets als *het nieuws op de nationale tv-zenders* een goede mogelijkheid (al was er strikt genomen in de VS geen sprake van nationale zenders). Ik zou er zeker geen *network-nieuws* van maken, want dat zegt de Nederlandse lezer waarschijnlijk niets.*

Deze lange zin kon natuurlijk ook worden opgesplitst; een mooi voorbeeld daarvan was de volgende variant: *Van 1962 tot 1981 was C iedere avond een vertrouwde verschijning in de Amerikaanse huiskamers. In een tijd dat het journaal nog een centrale plaats in het leven van de gemiddelde Amerikaan innam, begeleidde hij de kijker bij nationale successen, zoals de eerste stappen op de maan, en bij tragedies, zoals de Vietnamoorlog (afgezien van het woord begeleidde, dat ik minder gelukkig gekozen vind).*

3

He became something of a national institution, with an unflappable delivery, a distinctively avuncular voice and a daily benediction: "And that's the way it is."

Hij groeide uit tot een soort nationaal instituut, met zijn onverstoorbare presentatie / voordracht en zijn uitgesproken vaderlijke stem, die het nieuws stevast afsloot met de formule "And that's the way it is".

He became something of a national institution: ook *Hij werd zo ongeveer / zoiets als / zo'n beetje / als het ware een nationaal instituut / Hij kreeg min of meer de status van een nationaal instituut / hij ontwikkelde zich tot zoiets als / Hij genoot nationaal gezag; niet Hij genoot van nationaal gezag / hij groeide uit tot een soort nationale instelling / nationale grootheid. delivery:* ook *spreektrant / manier van spreken; niet zeggingskracht / overdracht / aflevering(en). distinctly avuncular voice:* ook *zijn karakteristieke / kenmerkende vaderlijke / vertrouwenwekkende stem (geluid); liever niet opvallend vaderlijke stem / stem als van een vriendelijke oom; niet distinctieve vaderlijke stem. and a daily benediction:* ook *een vaste slotzin / (dag)afsluiting / zegenspreuk / benedictie; liever niet een zegen / zegening; niet gezegende / pakkende woorden. "And that's the way it is":* ook *"En zo staan de zaken ervoor" / "En zo is / zit het"* (al vind ik deze laatste variant een beetje aanmatigend klinkend, alsof de spreker vindt dat hij de wijsheid in pacht heeft, wat niet lijkt te passen bij Cronkite); liever niet *"En zo is het nu eenmaal / maar net / en niet anders / ook nog eens een keer"*. In de voorbeeldvertaling heb ik, net als veel inzenders, dit stukje onvertaald gelaten, in de veronderstelling dat de meeste Nederlanders genoeg kennis van het Engels hebben om dit te begrijpen.

4

He was Uncle Walter to many: respected, liked and listened to.

Voor velen was hij "Uncle Walter": een man die werd gerespecteerd en gewaardeerd en naar wie werd geluisterd.

He was Uncle Walter to many: eventueel ook *Hij was voor velen "Uncle Walter" / "Oom Walter"; niet Hij was "Uncle Walter" voor velen / Velen zagen hem als Oom Walter. respected, liked and listened to:* ook *men respecteerde hem / mocht hem graag / vond hem sympathiek / hield van hem en luisterde naar hem / hij werd gerespecteerd en gewaardeerd en er werd naar hem geluisterd / hij was iemand naar wie werd geluisterd / naar wie je luisterde / hij werd gerespecteerd, was*

geliefd en naar hem werd geluisterd. Het grote probleem hier was om de opsomming grammaticaal kloppend te houden, met het juiste gebruik van het voegwoord *en*. Zo vind ik de volgende opsommingen twijfelachtig: *een man die werd gerespecteerd, aardig gevonden en naar wie men luisterde* (door de verandering van passief naar men-constructie) / *Uncle Walter: gerespecteerd, gewaardeerd en naar wie men luisterde / een respectabel, bemind en graag beluisterd persoon.* En de variant *gerespecteerd, gewaardeerd en men luisterde naar hem* kan echt niet. **and listened to:** liever niet *en goed beluisterd*; niet *en beluisterd / en gehoord.*

5

With his trimmed mustache and calm manner, he even bore a resemblance to another trusted American fixture, another Walter — Walt Disney.

Met zijn zorgvuldig bijgehouden snor en zijn kalme manier van doen leek hij wel wat op die andere vertrouwenwekkende Amerikaanse legende, die ook Walter heette: Walt Disney.

trimmed: ook *kortgeknipte / keurig verzorgde / gesoigneerde / goedverzorgde*; niet *getrimde* (volgens Van Dale gebruikt voor honden en paarden). **calm manner:** ook *kalme / rustige uitstraling / beheerste optreden*; liever niet *rustige manieren / houding*. **he even bore a resemblance to:** ook *had hij (zelfs) wel iets weg van / vertoonde hij een zekere gelijkens met*; liever niet *had hij gelijkens met*. **fixture:** een lastig woord om te vertalen. Letterlijk betekent het zoets als vaste waarde, iets dat altijd aanwezig is en waarop je kunt vertrouwen, maar ik ken geen Nederlands zelfstandig naamwoord dat dit goed weergeeft. Ik denk daarom dat woorden als *instituut / boegbeeld / icoon / beroemdheid / legendarisch figuur* er nog het dichtst bij komen. Een mooie oplossing vind ik ook *rots in de branding*, waarmee zowel het vertrouwenwekkende als het blijvende karakter worden weergegeven. Minder geslaagd vind ik *persoonlijkheid / niet weg te denken Amerikaan*, en onacceptabel vind ik *vaste figuur / vast begrip / gezichtsbepaler / voorbeeld / blijver / vastigheid / dinosaurus* (dit laatste is beslist te negatief). **another Walter:** ook *die andere Walter*; liever niet *een andere / tweede Walter / nog een Walter*.

6

Mr. Cronkite was among the first celebrity anchormen.

Cronkite was een van de eerste anchormen die de status van nationale beroemdheid kregen.

Ook *was een van de eerste anchormen / nieuwspresentatoren / nieuwslezers die een beroemdheid werden / het tot (nationale) beroemdheid schopten / nationale bekendheid verwierven*; liever niet *een van de eerste anchormen die beroemd werden / beroemdheid verwierven / een van de eerste beroemdheden onder de anchormen / een van de eerste beroemde anchormen / de eerste groep anchormen*; niet *was een van de eerste anchormen van grote faam / hoorde als anchorman bij de eerste beroemdheden / behoorde tot de meest beroemde*

anchormen / was een van de eerste tv-beroemdheden / was de eerste bekende anchorman. **was among the first:** hoewel ik weet dat het vaak wordt gebruikt, vind ik *behoorde tot een van de eerste(n)* nog altijd echt fout; een contaminatie van *was een van de eerste(n)* en *behoorde tot de eerste(n)*.

7

In 1995, 14 years after he retired from the “CBS Evening News,” a TV Guide poll ranked him No. 1 in seven of eight categories for measuring television journalists.

In 1995, 14 jaar nadat hij afscheid had genomen van het “CBS Evening News”, eindigde hij in een door een tv-gids georganiseerd populariteitsonderzoek voor televisiejournalisten in zeven van de acht categorieën bovenaan.

after he retired from: ook *nadat hij was gestopt met / ontslag had genomen bij / weg was gegaan bij / bij ... was vertrokken / was opgehouden met het presenteren van / voor het laatst ... had gepresenteerd*; niet *nadat hij bij het ... met pensioen was gegaan / met pensioen was gegaan en ... had verlaten / nadat hij na 14 jaar was gestopt met &c.* **the CBS Evening News:** ook *het CBS avondjournaal* (lieft zonder hoofdletter); niet *de CBS Evening News*, want zowel *nieuws* als *journaal* zijn het-woorden. **a TV guide poll:** ook *opiniepeiling door / georganiseerd door een tv-programmablad / een door een tv-gids georganiseerde enquête / populariteitsonderzoek*; liever niet *een tv-gids enquête* (Engelse constructie) / *een opiniepeiling van (de) TV-Guide*; niet *tv-gidspoll / tv-gidsverkiezing / een gehouden opiniepeiling in een tv-gids* (foutieve constructie). **ranked him No 1:** ook *was hij bij een ... opiniepeiling nummer 1*; liever niet *plaatste een ... opiniepeiling hem op de eerste plaats / gaf een ... opiniepeiling hem de eerste plaats*. Voor mij is het in het Nederlands wat vreemd om een niet-menselijk onderwerp te gebruiken bij werkwoorden als *plaatsen* en *geven* (in deze betekenis). **in 7 of 8 categories for measuring TV journalists:** een lastig stukje om te vertalen. Acceptabel vond ik *7 van de 8 categorieën (van een enquête) waarop / waarmee / aan de hand waarvan tv-journalisten werden beoordeeld / die werden gebruikt bij de beoordeling van tv-journalisten / 7 van de 8 categorieën voor beste tv-journalist*; liever niet *7 van de 8 categorieën bij de beoordeling van tv-journalisten*; niet *7 van de 8 categorieën die waren vastgesteld om tv-journalisten te meten / categorieën die tv-journalisten beoordeelden / waarin tv-journalisten de maat werd genomen / 8 categorieën beoordelingen van tv-journalisten / 8 categorieën voor beste tv-journalist / meting / evaluatie van tv-journalisten*. Denk erom dat *televisiejournalisten* in het Nederlands als één woord wordt geschreven.

8

(He professed incomprehension that Maria Shriver beat him out in the eighth category, attractiveness.)

(Zijn commentaar was dat hij niet begreep waarom hij het in de achtste categorie, aantrekkelijkheid, had moeten afleggen tegen Maria Shriver.)

He professed incomprehension: in dit geval zou ik zeggen dat dit wat hoogdravende taalgebruik helpt om de ironie duidelijk te maken. Die ironie kon ook in het Nederlands nog wat explicieter worden gemaakt dan in de voorbeeldvertaling: *Hij begreep er zogenaamd niets van dat / Hij pretendeerde niet te begrijpen / Hij beweerde het onbegrijpelijk te vinden / Hij deed alsof hij niet begreep / Hij veinsde onbegrip over het feit dat / Hij deed voorkomen alsof hij niet begreep / Hij was gespeeld verbaasd; niet Hij had er weinig begrip voor / Hij wekte de indruk niet te begrijpen / Hij toonde onbegrip over / betuigde er zijn onbegrip over* (hierbij is de ironie weg). **beat him:** ook *het van hem had gewonnen*; liever niet *hem de baas was*. **attractiveness:** ook *schoonheid / bevalligheid*.

9

Yet he was a reluctant star.

Toch koesterde hij zijn sterrenstatus niet.

Ook *Toch had hij moeite met zijn (status als) beroemdheid / Toch was hij wars van sterallures / had hij niet de allure(s) van een ster / Toch stond hij niet graag in het middelpunt van de belangstelling / wilde hij niet graag als ster op de voorgrond treden / Toch zag hij zichzelf niet als een ster / beroemdheid / voelde hij zich geen echte ster / Toch was hij afkerig van de sterrenstatus / Niettemin bleef hij steeds met beide benen op de grond staan / was hij een ster tegen wil en dank*; liever niet *Toch was hij een onwillige ster*; niet *Maar schoorvoetend gaf hij toe een beroemdheid te zijn geweest*.

10

He was genuinely perplexed when people rushed to see him rather than the politicians he was covering, and even more astonished by the repeated suggestions that he run for office himself.

Hij was oprecht verbaasd als het publiek zich verdrong om hém te zien in plaats van / meer in hem geïnteresseerd was dan in de politici over wie hij berichtte / verslag deed, en nog meer verbaasd dat veel mensen suggereerden dat hij zich zelf ook eens kandidaat moest stellen voor een publieke / politieke functie.

He was genuinely perplexed: ook *Hij stond er werkelijk versteld van / Hij was echt onthutst / verbijsterd / verlegen / perplex*; liever niet *Hij was waarachtig perplex* (het woord *waarachtig* is hier ambigu). **when:** niet *toen*; het gaat niet om één specifieke gelegenheid maar telkens wanneer dit gebeurde. **people rushed to see him rather than:** ook *als de mensen toestroomden om hém te zien / op hém afkwamen*

in plaats van / eerder op hem afkwamen dan; liever niet *zich haastten om hem te zien / liever op hém afkwamen / hem liever zagen dan*; niet *voor hem kozen / afstemden op hem / op de been gebracht werden*. **the politicians he was covering:** ook *de politici over wie / waarover hij een rapportage maakte / verslag deed / uitbracht / voor wie hij als journalist gekomen was / die hij aan het interviewen was* (al is dit laatste wat beperkter in betekenis dan **cover**); niet *die door hem werden becommentarieerd*. Let op dat er na *politici* geen komma mag staan, want dit is een beperkende bijzin. **and even more astonished by the repeated suggestions:** ook *en nog meer verbaasden hem de veelvuldige / steeds herhaalde suggesties*; niet *en nog stommer verbaasd was hij / zinspelingen*. **that he run for office himself:** nogal wat inzenders waren hier in verwarring gebracht door de werkwoordsvorm **run**: dit is een zogenaamde *subjunctive*, de oude aanvoegende wijs van het werkwoord, die in het Amerikaans Engels nog algemeen wordt gebruikt; in het Brits Engels zou *that he should run* normaler zijn geweest. Goede vertalingen waren derhalve *dat hij de politiek in zou moeten gaan / dat hij zich (ook eens) verkiesbaar zou moeten stellen*; liever niet *de suggesties om zichzelf kandidaat te stellen* (minder fraaie constructie door dat *om*). Verkeerde interpretaties blijken daarentegen uit vertalingen als *dat hij zelf aan de verkiezingen deelnam / dat hij zelf de politiek in zou gaan (zonder moeten) / dat hij zelf belangstelling voor zo'n baan zou hebben*. **run for office:** het kan hier gaan om alle functies waarvoor verkiezingen worden gehouden (en dat zijn er in de VS veel meer dan in Nederland), dus niet *kandidaat voor het presidentschap / voor de regering*.

Beoordeling (Nr 9, september 2009)

Notatie: binnen de categorieën staan de pseudoniemen, gescheiden door komma's, in volgorde van aantallen fouten (minste fouten voorop, meeste fouten achteraan). Pseudoniemen van mensen die precies hetzelfde aantal fouten hadden, zijn alfabetisch gerangschikt en door liggende streepjes verbonden.

Zeer goed: Pandora

Goed: Hans, Aries, G. Hek, St. Peter, Joep, Funambule
Ruim voldoende: Alice – Domme Eend – Summertime – Weakens, Bernardo – Kluiw – Tram, Xenia, Kattekop – PMP – Robin, T.D. Ellen, Charlois – Smile

Voldoende: Tecumseh, Artemis – JanCee, Elly – Felix, Henco – Sidam, Shota

Bijna voldoende: Cors, Kite Runner, Farmer, Long Distance Runner, Lady Ann, Okrzei

Onvoldoende: Utrecht 2009, Watapanaboom, Diana, Red Lion

Vertaling Nederlands-Engels

Farmers and biodiversity

Hieronder vindt u mijn vertaling van de tekst over boeren en biodiversiteit, gevolgd door wat toelichting op mijn vertaalkeuzes. Omdat het hier een foldertekst betrof, die voor een groot lezerspubliek bedoeld was, heb ik meer gestreefd naar het goed overbrengen van de ‘boodschap’ dan naar het handhaven van de letterlijke bewoordingen.

(1) The aim of the project is to learn how to optimise farmers’ use of biodiversity to stabilise agricultural production, that is, reduce its dependence on external resources such as fertilisers, pesticides, sprinkler irrigation and pharmaceuticals. (2) The word biodiversity refers to the level of variation in plants and animals. (3) Farm biodiversity includes the livestock and crops, but also soil organisms, insects and other wildlife. (4 + 5) Whether intentionally or unintentionally, farmers make use of biodiversity every day, for instance when they cultivate plant or animal varieties that are resistant against disease or drought, when they use bees to pollinate their crops, when they use soil organisms to improve the soil structure, or when they employ natural enemies to fight pests. (6) In addition to this “functional” use of biodiversity (to increase yields), the project also aims to contribute to the “genetic” biodiversity (for instance by increasing the number of genetic varieties) and the “natural” biodiversity (such as birdlife and characteristic landscape elements).

(7) The Farmers and Biodiversity project is doing well. (8 + 9) Participants are highly interested and committed to the project, and other farmers and market gardeners have shown an interest in joining the project. (10) The partners in the project take the view that it deserves to be continued in some form. (11 + 12) A follow-up project is being designed, which would not only continue the present project activities, but also add some new elements. (13) One major innovation would be to give greater attention to the economic profitability of the biodiversity approach. (14) The project team is working closely with a small group of interested farmers to examine the economic value of this approach for farmers in more detail.

Opmerkingen

Zin 1: Doel: dit wordt in het Nederlands tegenwoordig vaak zonder lidwoord geschreven, maar in het Engels kan dat niet. **optimaal:** altijd een lastig woord om te vertalen; hoewel er in het Engels wel een woord *optimal* bestaat, wordt dit in de praktijk niet zo vaak gebruikt, en ook iets als *make optimum use of* is niet echt natuurlijk Engels. Vandaar de oplossing met het werkwoord *optimise*.

Zin 2: wat leeft, groeit en bloeit: dit is bijna een staande uitdrukking (volgens mij ontleend aan dr. Fop I. Brouwers ‘Alles wat leeft en groeit en ons altijd weer boeit’ uit het

aloude radioprogramma ‘Weer of geen weer’) en letterlijke vertaling heeft dan ook weinig zin.

Zin 3: Op een agrarisch bedrijf: in mijn vertaling heb ik geprobeerd de typisch Nederlandse zinsopening met een bijwoordelijke bepaling om te zetten naar een meer natuurlijke Engelse constructie, beginnend met onderwerp en gezegde. **behalve:** in plaats van de voor de hand liggende vertaling met *besides of apart from*, die moeilijk tot een natuurlijke Engelse zin te verwerken zijn, heb ik gekozen voor een constructie met *but also*.

Zin 4 + 5: (on)bewust: dit gebruik van haakjes om alternatieven aan te duiden (bewust of onbewust) is in het Engels onbekend, vandaar dat ik beide alternatieven moest uitschrijven. Omdat dit een veel langere frase is, heb ik deze aan het begin van de zin geplaatst, omdat hij de zin anders te veel zou onderbreken. Ik had hem ook aan het eind kunnen plaatsen, maar dat ging niet doordat ik de zin graag met de volgende wilde combineren (zin 5 geeft immers voorbeelden van wat in zin 4 wordt gezegd). **de land- en tuinbouw:** door dit om te zetten naar personen (*farmers*) kon ik in de vertaling van zin 5 de constructie zodanig omgooien dat ik allemaal actieve werkwoorden kon gebruiken met het onderwerp *they*. Mijns inziens verhoogde dat de leesbaarheid.

Zin 6: die van nut is voor de landbouw: in de vertaling heb ik dit wat concreter gemaakt; de in zin 5 genoemde voorbeelden hebben immers alle betrekking op het verbeteren van de opbrengsten. In een dergelijke foldertekst voor een groot publiek is concreet taalgebruik aan te bevelen. **“begeleidende”:** ik denk niet dat de letterlijke vertaling *accompanying* erg duidelijk zou zijn geweest voor een niet-specialistisch lezerspubliek, dus heb ik op basis van de tussen haakjes gegeven voorbeelden gekozen voor *natural*.

Zin 12: naast: net als bij het woord **behalve** in zin 3 heb ik ook hier gekozen voor een vertaling met *but also* (hier in combinatie met *not only*). Voorts heb ik ervoor gekozen het project het grammaticale onderwerp van de zin te maken, zodat ik weer actieve werkwoordsconstructies kon gebruiken, met *continue* en *add*.

Zin 14: Weer een typische Nederlandse zinsconstructie met die bijwoordelijke bepaling aan het begin (**Samen met een select groepje ondernemers**) gevolgd door een lijdende constructie. Ik heb daarom geprobeerd deze in een meer natuurlijke Engelse zin om te zetten door de zin in de bedrijvende vorm te gieten. Daarvoor moest ik een nieuw onderwerp invoegen (*The project team*). **ondernemers / bedrijfseconomisch:** in het Nederlands worden boeren tegenwoordig meestal aangeduid als ‘ondernemers’ en hun boerderij als ‘bedrijf’, maar in het Engels zou het heel vreemd klinken om een boer als *entrepreneur* aan te duiden en de boerderij als *enterprise of company*. **in beeld gebracht:** dit is vaak een rijkelijk vage uitdrukking, en de vertaling hangt dan ook sterk van de context af. In dit geval leek mij *examine* de beste weergave van de bedoelde betekenis.

Nieuwe opgave Nederlands-Engels

Hoeve Nekum

In het dal van het riviertje de Jeker, dat vanuit België Maastricht binnenstroomt en daar in de Maas uitkomt, ligt de wijnboerderij Hoeve Nekum. Op de website van het wijnbedrijf trof ik de onderstaande tekst aan over de geschiedenis van de hoeve. Ik wil u uitnodigen deze te vertalen ten behoeve van een Engelstalige versie van de website.

(1) *Hoeve Nekum* wordt voor het eerst vermeld in archieven die dateren uit 1304. (2) Het gaat hierbij om een grensbeschrijving van het graafschap Vroenhoven. (3) De hoeve wordt hier vermeld onder de naam: "Hoeff van Nyedekom". (4) Wat oud Nederlands is voor: hoeve van beneden in het dal.

(5) Van de eerste bebouwing resten alleen nog de funderingen. (6) De gebouwen zelf zijn tijdens oorlogsgeweld verwoest. (7) De huidige monumentale hoeve dateert uit circa 1600 en omvat een aantal grote gebouwen die rondom een binnenhof zijn gesitueerd, waarbij de grote monumentale toegangspoort de hoeve een kasteelachtig voorkomen verleent.

(8) Hoeve Nekum staat o.a. afgebeeld op een beroemd 17e eeuws schilderij; "L'arrivée de Louis xiv au camp devant Maastricht". (9) Dat door de hofschilder Adam Frans van der Meulen is gemaakt, in opdracht van Lodewijk de 14e (de Zonnekoning). (10) De aanleiding daartoe was het beleg van Maastricht in 1673. (11) Dit schilderij hangt in het Louvre te Parijs. (12) Hoeve Nekum staat ook samen met Lodewijk de 14e afgebeeld op de beroemde kopergravure van Nicolas Bonnard. (13) Hoeve Nekum is tot in de 19e eeuw in het bezit geweest van de adellijke familie Bonhomme.

(14) In 1988 is begonnen met de aanleg van de wijngaard. (15) Wijngoed Hoeve Nekum is daardoor het op één na oudste wijngoed van Nederland.

Uw inzendingen dienen **uiterlijk 5 januari 2010** in het bezit te zijn van drs. J. Klerkx, Duitse Poort 62-E, 6221 HJ Maastricht. Inzenders vanuit het buitenland mogen hun vertaling desgewenst ook per e-mail insturen, naar het adres jklerkx@wxs.nl, bij voorkeur als attachment in Word. U mag alle hulpmiddelen gebruiken die u ter beschikking hebt. Inzendingen liefst getikt of geprint, maar mits u duidelijk schrijft mag handgeschreven ook. Laat wel een **ruime linkermarge** open en gebruik bij voorkeur **dubbele regelafstand**. Zoals steeds is de brontekst in de oorspronkelijke opmaak afgedrukt, maar ik zou u in verband met het nakijken willen verzoeken uw vertaling in de vorm van losse, genummerde zinnen in te zenden. De uitwerking van deze opgave verschijnt in het maartnummer.

Nieuwe opgave Engels-Nederlands

Our Choice

Een Amerikaanse internetkrant publiceerde onlangs het onderstaande uittreksel uit het nieuwe boek van Al Gore over klimaatverandering: *Our Choice*.

(1) Not too many years from now, a new generation will look back at us in this hour of choosing and ask one of two questions. (2) Either they will ask, "What were you thinking? Didn't you see the entire North Polar ice cap melting before your eyes? Did you not care?" (3) Or they will ask instead, "How did you find the moral courage to rise up and solve a crisis so many said was impossible to solve?"

(4) The second question—how did you solve it?— is the one I much prefer that we answer, and here is the answer I hope we can give:

(5) "The turning point came in 2009. (6) The year began well, with the inauguration of a new president, who immediately shifted priorities to focus on building the foundation for a new low-carbon economy. (7) The resistance to these changes—especially by corporations that were making a lot of money from coal, oil, and gas—was ferocious.

(8) "But the truth about the global emergency gained ground. (9) The evidence presented by the scientists accumulated, slowly at first, but then a few of the opponents of change changed themselves.

(10) "Whatever happened, it made a powerful difference when these former opponents became passionate advocates for a new direction. (11) The momentum shifted. (12) At the end of 2009, the United States passed legislation that changed the way business and civic leaders made plans for the future.

Deze opgave niet insturen. Een bespreking verschijnt in het volgende nummer.

Ik wens u allen aangename feestdagen en een prettige jaarwisseling!

Vertaalwedstrijd 2009: Opgave

Zoals gebruikelijk in het decembernummer de opgave van de jaarlijkse (proza)vertaalwedstrijd. De tekst is uitgekozen door Dr. L. van Noppen, die ook de jury zal leiden die de inzendingen beoordeelt en de prijzen toekent. De eerste prijs is een boekenbon van € 25, de tweede een van € 15 en de derde een van € 10. De voorwaarden voor deelname staan onder de opgave afgedrukt.

Opgave

De openingsscène van de roman *Just Desserts* (1999) fungeert dit jaar als opgave voor de vertaalwedstrijd Engels: auteur Sue Welfare schetst op trefzekere en humoristische wijze de versleten relatie van de veertigers Harry en Katherine Bourne. Het vervolg van het verhaal is minstens zo hilarisch, niet in de laatste plaats door de capriolen van het onsympathieke personage Harry: een egoïstische, ongeëmancipeerde macho-man die jongleert met fantasieën en luchtkastelen, en tergend vaak wekomt met de leugentjes en verzinsels die hij om zich heen strooit om zijn eigen huid te redden. Van harte ter lezing aanbevolen (na het vertalen en inzenden van onderstaand fragment, dat spreekt vanzelf).

Wedstrijdtekst

Murder, thought Katherine Bourne, picking at her teeth with the vegetable knife, was a possible solution. It wasn't the first time she'd considered it. Of course, there was no such thing as the perfect murder. The only certain way of avoiding prison was suicide, though Katherine considered being married to Harry Bourne for twenty-five years just about as much suicide as one woman could take in a lifetime.

Perhaps she should have been more assertive, less compliant, embraced that empowerment thing.

Under the work-top the dishwasher hissed malevolently while Katherine skilfully disembowelled a beef tomato. She couldn't claim ignorance of the feminist movement. She'd read all the books. The thing was, somehow she knew that it didn't fit. She had liked being at home when the children were small, liked gardening and baking and running the house. How could you throw yourself whole-heartedly into the cause if you were constantly worried about what the baby-sitter might be doing in your absence? Besides, her hips were too big for boiler-suits and maybe she was just too old now.

'Kitty-Kat?' Harry's 'Oh dear, oh dear' voice from the kitchen door reprieved an innocent tomato.

He stepped into the kitchen wearing an immaculately pressed, pristine white shirt that she had recently hung amongst a dozen identical ones. She looked up, knife in hand, fingers slick with tomato pulp. Did he flinch or did she imagine it?

'Yes, darling,' she said pleasantly, sliding the knife down alongside the chopping board.

He looked heavenwards. 'Too much starch again, Kitty-Kat.' He ran a finger round his reddening turkey neck. 'Anyone would think you wanted to cut my throat.' He

laughed nervously and undid the buttons with a certain flirtatiousness, as if there was some possibility she might still be intrigued by the fish-white belly that lurked beneath. 'Are they all the same?' he said, discarding the clean white shirt casually on the kitchen floor.

Katherine Bourne wiped her hands and stooped to retrieve it. 'Your others are hanging in the wardrobe.'

He sighed theatrically. 'I'm going to be late.' His voice lifted towards the end of the sentence; the implication was that it was her fault - again. She rinsed her hands in the nifty little half sink she'd had put in the new kitchen and hurried upstairs.

'While you're up there ...' his voice pursued her up the stairs. 'Do you think you could bring down my suit jacket and my brief-case?'

Noisily Katherine opened and shut the wardrobe door and then carried the same shirt she had just rescued back down to him.

He slipped it on and smiled.

'That's much better,' he said, running a finger around the collar. 'Might be better if you rinsed those other ones again.'

Katherine nodded.

When he kissed her goodbye and whispered, 'Miss you, Kitty-Kat. Remember I won't be home until late Monday night. Don't wait up,' she actually shuddered. His touch was just another obligation.

Voorwaarden

- 1 Deelname staat uitsluitend open voor abonnees op De Talen.
- 2 De inzendingen dienen tussen **20 februari** en **1 maart 2010** te arriveren bij *dr. L.M. van Noppen, Multatulistraat 10, 9721 NK Groningen*; te vroeg of te laat ontvangen inzendingen worden niet mee en worden niet vermeld. Onvoldoende gefrankeerde inzendingen worden niet geaccepteerd.
- 3 Op de envelop staat duidelijk in de linkerbovenhoek: Vertaalwedstrijd.
- 4 Boven de vertaling staat een pseudoniem, benevens de volledige naam en het volledige adres van de inzender; het pseudoniem wordt op elk vel herhaald.
- 5 Elke vertaling is volledig en behelst geen alternatieven; hebt u alternatieven waaruit u niet kunt kiezen, dan zendt u meer dan één volledige vertaling in, al dan niet in dezelfde envelop, en voegt u een nummer toe aan uw pseudoniem.
- 6 Elk vel heeft een ruime onbeschreven marge (ca. 3 cm).
- 7 Behoudens onvoorziene omstandigheden worden de uitslag en de inzenderslijst, ruwweg op volgorde van waardering door de jury, in het meinumnummer van 2010 bekendgemaakt.
- 8 De winnaar ontvangen hun prijzen zo spoedig mogelijk na vaststelling van de uitslag, en uiterlijk in de maand waarin de uitslag gepubliceerd wordt; ze ontvangen de prijzen per post.
- 9 Inzendingen die aan één of meer van bovenstaande voorwaarden niet voldoen, worden terzijde gelegd en dingen niet mee; ze worden niet beoordeeld, noch vermeld.

Yankees, cookies en dollars

Van Santa Claus (Sinterklaas) en zijn slee (sleigh) tot aan de dollar (vernoemd naar de daalder) en Yankees (Jan Kees), de Nederlandse taal is van grote invloed geweest op het Amerikaans-Engels. Yankees, cookies en dollars laat zien hoe de Nederlandse erfenis tot ver buiten New York reikt en zelfs terug te vinden is in de indianentalen.

Dit jaar wordt herdacht dat vierhonderd jaar geleden, in 1609, Henry Hudson met zijn VOC-schip voor anker ging bij Manhattan. In zijn kielzog landden Nederlandse kolonisten op het eiland die de stad Nieuw-Amsterdam stichtten. In de loop van vierhonderd jaar is het gebied getransformeerd van landbouwgrond naar de huidige wereldstad New York. Hoewel er veel is veranderd, is de invloed van de Nederlandse taal nog steeds hoorbaar. Wat is de ontwikkeling geweest van het Nederlands in de Verenigde Staten? Hoelang is dit gesproken en is het ongewijzigd gebleven? Hoe groot was en is de invloed van het Nederlands op het Amerikaans-Engels? Welke Nederlandse woorden zijn door indianentalen overgenomen? In dit boek gaat taalkundige Nicoline van der Sijs in op deze en andere vragen. Ze geeft up-to-date informatie over de veranderende betekenis, de etymologie en de regionale spreiding van de Nederlandse leenwoorden. *Yankees, cookies en dollars* verschijnt ook in het Engels als *Cookies, Coleslaw and Stoops*. Nicoline van der Sijs is taalkundige en publiceert vooral over de geschiedenis van het Nederlands en de etymologie van de Nederlandse woordenschat.

Yankees, cookies and dollars

Nicoline van der Sijs
Uitgeverij AUP
ISBN 9789089641304
€ 34,50

Zingend Spaans leren

Sandra Alvarez ontwikkelde een methode waarbij de cursist zich swingend de Spaanse taal

eigen maakt. Muziek verhoogt de concentratie, stimuleert het onbewuste leren en helpt bij het onthouden van nieuwe informatie. Liedjes zijn daarom het medium bij uitstek om de Spaanse grammatica en vocabulaire beter te begrijpen en vooral te onthouden.

Zingend Spaans leren + CD

Sandra Alvarez
Uitgeverij: Nijgh & Van Ditmar
ISBN: 9789038891163
Prijs: € 24,90

Nederland meertalenland

Het boek *Nederland meertalenland* is geschreven om de kennis over meertaligheid in het algemeen, en in Nederland in het bijzonder bij een breed publiek te vergroten. Bijvoorbeeld bij politici en beleidsmakers, maar ook mensen die in het onderwijs werkzaam zijn, studenten en scholieren en bij anderen die vanuit hun werk of privéleven in meertaligheid geïnteresseerd zijn. Meertaligheid wordt onder de loep genomen vanuit verschillende perspectieven: vanuit politiek en beleid, vanuit het onderwijs, vanuit de talen zelf en vanuit de sprekers die meertalig zijn. Onderwerpen die aan de orde komen zijn onder meer het meertalige Europa maar ook de autochtone meertalige situatie in Friesland en Twente, de positie van het Engels, de Nederlandse Taalunie, meertaligheid in het onderwijs, de rol van de moedertaal, in verschillende onderwijsvormen (waaronder ook doveninstituten), etniciteit, jongerentalen, het ontstaan van nieuwe talen, taalvermenging en ontlening, en het verslag van een enquête over het dagelijks leven met meertaligheid. Het boek maakt duidelijk dat meertaligheid geen handicap is, maar een verrijking die allerlei voordelen biedt.

Nederland meertalenland. Feiten, perspectieven en meningen over meertaligheid

Jacomine Nortier

Uitgeverij: Aksant

ISBN: 9789052603384

Prijs: € 19,90

Gebarentaalwetenschap

Het Lectoraat Dovenstudies van de Faculteit Educatie van Hogeschool Utrecht heeft, met vereende krachten, het kloeki Lexicon van de Gebarentaalwetenschap tot stand gebracht. In dit alfabetisch lexicon vindt u honderden taalkundige termen met uitleg, een wetenschappelijke basisterminologie voor gebarentalen. In de keuze van die terminologie sluit dit lexicon in hoge mate aan bij de publicaties *Gebarentaalwetenschap. Een inleiding* onder redactie van Baker e.a. (Van Tricht uitgeverij, 2008) en *Taal en taalwetenschap*, onder redactie van R. Appel e.a. (Blackwell, 2002). Bij de beschrijving van de termen is er dan ook naar gestreefd om de informatie zo te doseren dat die te volgen is voor iemand die overweg kan met de informatie in genoemde boeken. Maar ook gebruikers van het lexicon die zich langs andere wegen deze taalkundige kennis eigen hebben gemaakt, kunnen putten uit dit lexicon.

Nijen Twilhaar stelde dit lexicon samen in opdracht van het lectoraat Dovenstudies (Hogeschool Utrecht), waar hij als onderzoeker deel van uitmaakt. Hij is tevens als docent taalkunde verbonden aan het Instituut voor Gebaren, Taal & Dovenstudies (Faculteit Educatie). Tijdschrift voor variatielinguïstiek. In 1990 promoveerde Jan Nijen Twilhaar aan de Universiteit Utrecht op een proefschrift over de generatieve fonologie en morfologie van Oost-Nederlandse dialecten. Hij heeft een aanzienlijk aantal publicaties op zijn naam staan.

Lexicon van de gebarentaalwetenschap

Jan Nijen Twilhaar
Uitgeverij Van Tricht
ISBN: 9789073460683
€ 37,50

HS